

RIGAC kiterjesztésének lehetőségei

Helyzetelemzés

Millefolium Stratégia Kft

2018. december

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

1	Lépés –Váltás az Észak-Hegyháti Mikrotérségben	4
2	Helyi pénz.....	6
2.1	A helyi pénz.....	6
2.1.1	Pénzügyi előnyök és problémák	7
2.1.2	Kereskedelmi és gazdaságélénkítő előnyök és problémák.....	8
2.1.3	Társadalmi előnyök és problémák	9
2.2	Külföldi példák	10
2.2.1	WIR Bank Genossenschaft – Basel.....	11
2.2.2	Chiemgauer – Németország.....	12
2.2.3	Ithaca Hour – Egyesült Államok	13
2.3	Hazai példák.....	14
2.3.1	Soproni Kékfrank - A hazai első.....	14
2.3.2	Balatoni Korona.....	16
2.3.3	Rábaközi Tallér	19
2.3.4	Bocskai Korona.....	21
2.4	Helyi pénzek összehasonlítása.....	23
3	Előzmények, tapasztalatok.....	24
3.1	Rigac bevezetése	24
3.2	Rigac működése	26
3.2.1	2013-as tanulmány	27
3.2.2	2015-ös tanulmány	28
3.2.3	2017-es tanulmány	28
4	A Rigac térségi bevezetését támogató és gátló tényezők	38
4.1	Támogató tényezők, hajtóerők	38
4.1.1	Külső marketing	38
4.1.2	Település- és térségmarketing.....	38
4.1.3	Szimpátia elfogadóhely, mint marketing érték.....	39
4.1.4	Kedvezmények	39
4.1.5	Tudatformálás, edukáció - belső marketing	39
4.1.6	Használhatóság	40
4.2	Gátló tényezők.....	40
4.2.1	Adminisztratív kockázat	40
4.2.2	Működési kockázat	40
4.2.3	„Láthatatlan” kockázat.....	41
5	Szükséges feltételek.....	42
5.1	Jogszabályi és pénzügyi feltételek	42
5.2	Gazdasági feltételek	42
5.3	Társadalmi, közösségi feltételek.....	43
5.4	PR- és marketing feltételek	44
6	Mellékletek	45

1. Melléklet Ábrák és táblázatok jegyzéke	45
Ábrák jegyzéke.....	45
Táblázatok jegyzéke.....	45
2. Melléklet – Irodalomjegyzék	45

1 Lépés –Váltás az Észak-Hegyháti Mikrotérségben

Alsómocsolád Község Önkormányzata, "Lépés-Váltás az Észak Hegyháti Mikrotérségben" címmel, az EFOP-1.5.3-16-2017 Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben kedvezményezett térségek című pályázati felhíváson 240,1 millió forint európai uniós támogatást nyert, mely a projekt összköltségének 100 %-a.

„Lépés-Váltás az Észak Hegyháti Mikrotérségben” program jövőképe az élhető és fejlődő ÉszakHegyhát, mely magában foglalja azt itt élők életesélyeinek és életminőségének javítását, az ehhez szükséges kompetenciák szintjének emelését, a jelenlévő szociális hátrányok leküzdését, a települések népességmegtartó képességének javítását, a szektorközi együttműködések erősítését,bővítését, a humán közszolgáltatások színvonalának javítását, az atipikus foglalkoztatás és képzés, a közösség,és egészségszervezés, valamint tanácsadás eszközrendszerének térségi igényekre való kidolgozását, működtetését, társadalmasítását.

A program célja a mikrotérség társadalmi tervezés módszertanával létrehozott, konszenzuson alapuló humán fejlesztési stratégiájának megvalósítása, a települési és térségi identitás erősítése, az erőforrások aktivizálása és fejlesztése, az állampolgári aktivitás növelése és partneri együttműködések generálása.

„Lépés-Váltás az Észak Hegyháti Mikrotérségben” program megvalósítása 2018. március 01-én indult, a projektidőszak 36 hónapjában többek között megvalósításra kerül 11 képzés, 22 különböző típusú rendezvénycsoport mintegy 360 eseménye, lehelőség nyílik 4 különböző tanácsadási szolgáltatás igénybevételére, megújul 6 közösségi színtér, elkészül 6 darab tanulmány, közöttük a térség bűnmegelőzési startégiája.

A projekt megvalósítója Alsómocsolád Község Önkormányzata, konzorciumban Bikal Község Önkormányzatával, Kisvaszar Község Önkormányzatával, Mágocs Város Önkormányzatával, Mekényes Község Önkormányzatával, Nagyhajmás Község Önkormányzatával és Nagyhajmás Község Roma Nemzetiségi Önkormányzatával.

A tanulmány célja a Rigac kiterjesztésének lehetőségei előkészítése. A pályázati kiírás prioritásként fogalmazza meg helyi kedvezmény rendszer kialakítását. A pályázó konzorcium az Alsómocsoládon már sikeresen működő helyi pénzrendszer teljes Észak-Hegyháti Mikrotérségre való kiterjesztésének előkészítését szeretné a projektben megvalósítani. A kiterjesztéshez szükséges egy intézkedéscsomag kidolgozása

Alsómocsolád a helyi kereskedelem és szolgáltatás igénybevételének megkönnyítésére a hivatalos fizetőeszközt (forint) helyettesítő, helyi fizetőeszközt vezetett be, ez a „Rigac”. Rigachoz egyrészt valamennyi alsómocsoládi lakóhellyel rendelkező polgár – bizonyos mértékig (1600 Rigac) – évente több alkalommal is, alanyi jogon juthat hozzá, másrészt a helyben megtermelt áruit Rigacért adhatja el és vásárolhatja meg, a helyi szolgáltatásokat

Rigacért veheti igénybe. A helyi szolgáltatások ösztönzése, az önkormányzat szolgáltatásainak helyi fizetőeszközben történő igénybevételre való átállítása egyrészt forintkímélő, másrészt a helyi szolgáltatások felélesztését szolgáló intézkedés.

A programnak célja az is, hogy a hivatalos fizetőeszközt (forint) kímélve helyi fizetőeszközzel lehessen igénybe venni az Önkormányzat által nyújtott különféle szolgáltatásokat. Ezek közé tartoznak többek között az Önkormányzatok által végzendő talajművelési szolgáltatások, a személyszállítási szolgáltatások, a házi szociális gondozás, a Teleház szolgáltatásai vagy a szabadidő hasznos eltöltését segítő eszközök bérlete, családi rendezvények megtartásához helyiségek bérlete, illetve étkezési szolgáltatások igénybevétele.

Ezeket a szolgáltatásokat természetesen forintért is igénybe lehet venni, de a helyi fizetőeszközzel történő igénybevétel kíméli a hivatalos fizetőeszközt, és megteremtheti vagy serkentheti a szolgáltatások igénybevétele iránti igényeket.

2 Helyi pénz

2.1 A helyi pénz

A helyi pénz gyakorlatilag nem pénz. Forgatható utalványokról van szó, amelyek abban különböznek a közönséges utalványoktól, hogy az elfogadó is felhasználhatja azokat fizetésre egy másik tranzakcióban.

Számos sikeres példa van alternatív, regionális fizetőeszközre. A gyakran említettek: a svájci WIR, a német Chiemgauer, az USA-beli idődollár vagy az angol LETS (Helyi Cserekereskedelmi Rendszerek). Ez azonban csak töredéke a ma működő ilyen rendszereknek, amelyek nem mindegyike sikeres. Természetesen idő kell, amíg elkezdenek jól működni. Legalább öt év kell, hogy levonjuk a következtetéseket. Két ilyen „régén” működő helyi pénzünk van: a soproni kékfrank és a balatoni korona.

2013-ban olyan jogszabály (2013. évi CCXXXV. törvény az egyes fizetési szolgáltatókról) lépett életbe, amely szabályozta az utalványok kibocsátását. Még akkor is pozitívként értékelhető a szabályozás, ha megnehezíti a helyi pénzek kibocsátását, mert az eddigieknél szigorúbban szabályozza azt. A helyi pénzek kibocsátása esetén bejelentési kötelezettség van. Biztonsági feltételeket is előírnak a szabályozásban, hogy azok, akik használják, ne szenvedhessenek kárt. Ilyen elem, hogy a saját tőke nem csökkenhet a jegyzett tőke alá, a fedezetet nem lehet felhasználni egyéb célokra, és felszámolásakor ez nem része a felszámolható vagyonnak.

Kellő számú korábbi példa hiányában nehéz megbecsülni az utalványkibocsátói és -kezelői tevékenység fedezeti pontját, de minden bizonnyal nagyon távol van attól, amennyi a mostani pénzhasználat. A soproni kékfrankot kibocsátó szövetkezet elnöke szerint legalább tízszeres forgalomra lenne szükség a valóságnál. A marketingköltségek finanszírozására pedig nagyon korlátos a keret.

A helyi, regionális pénzek népszerűsége esetén is várhatók hullámvölgyek. Az alternatív fizetőeszközök ugyanis akkor működnek igazán jól, amikor a gazdaság recesszióban van. A pénzügyi válság gerjesztette reálgazdasági válság különösen jó táptalaj a helyi pénzek számára. Nem véletlen, hogy az említett helyi pénzek megálmodásának és létrehozásának időszaka a 2008-ban kezdődő válság volt. A legtöbb ilyen kezdeményezés külföldön is hasonló körülmények között jött létre, a svájci WIR például a nagy gazdasági világválság idején (1934-ben).

A gazdasági boomok időszakában alábbhagy a közösségi pénzek létrehozásának lendülete. Az egyik háttérben lévő ok a pénzpiac nyugalmi állapota. Ma az EU-s források, a nem piaci feltételek melletti forráshoz jutás lehetőségei relatív forrásbőséget hoznak létre. Kényszerítő erő tehát nem hat a gazdaság szereplőire, hogy önsegítő, kiegészítő megoldásokat keressenek. Az említett forrásoknak az elapadása viszont teremthet olyan környezetet, amikor

felértékelődik az alternatív fizetőeszköz, mint olyan lehetőség, amelynek révén nő a vállalkozások által megszerezhető hitel mennyisége és a számlapénzkímélő megoldások igénye.

A nagyon alacsony betéti kamatláb mellett a helyi pénz alacsony használatából adódó alacsony pénzfedezet ezt a bevételi forrást teljesen eliminálja. A visszaváltási jutalék is két okból alacsony:

- kis forgalom mellett nyilván a visszaváltások száma sem jelentős,
- a járulékot penetrációs szakaszban nem célszerű magasan megszabni, mivel növeli az egyén számára a közösségi pénz használatából eredő kockázatokat.

A kibocsátóknak számos olyan költsége keletkezik, amelyek a működtetés során elkerülhetetlenek:

- a könyvvizsgáló kötelező alkalmazása,
- a bankjegypapír és a pénz nyomtatása, egy 20 000-es címlet (a kékfrank és a balatoni korona esetében is van ilyen), ugyanolyan veszélyeket hordoz, mint egy 20 000 Ft-os bankjegy, ezért ugyanazt a hamisítás elleni védelmet igényli

Kutatók szerint a helyi pénz zökkenőmentesen előállítható elektronikus pénztárca formájában is. Kezdetben ez még nagyobb investícióval jár, de később éppen fordítva. Igaz, hogy a magyarországi helyi pénzek patinás megjelenésükkel az adott város, a szűkebb földrajzi terület imageének támogatását is zászlajukra tűzték. Egyébként a papírpénz használatával párhuzamosan az elektronikus pénzformát is tervezték például a soproni kékfrank és a balatoni korona esetében, de a beindulás nehézségei miatt ezek a célok elnapolódtak.

A helyi pénzek előnyeit három csoportba sorolja: pénzügyi, kereskedelmi és társadalmi előnyök.

2.1.1 Pénzügyi előnyök és problémák

A helyi gazdaság felpörgetése, mivel e pénznem nem alkalmas felhalmozásra, mert nem kamatozik, senki sem érez készletet arra, hogy megtakarítsa, ideiglenesen kivonja a pénzforgalomból. Ezáltal, ha valakinek helyi pénzben fizetnek, arra készítetik, hogy elköltse. Ezzel a pénz forgási sebessége gyorsul, a vállalkozások forgalma nő.

A helyi pénz kibocsátásának tagadhatatlanul vannak pénzügyi előnyei a helyi közösségek számára. A helyi pénz egyik legfontosabb bevétele lehet a 100%-os elhelyezett fedezet hozamának a bevétele. E bevételeket tovább emeli, hogy a helyi pénz egy bizonyos részét nem vásárlás céljára fordítják, mert a gyűjtők a pénzből minden bizonnyal elraknak néhány címletet emlékebe. További hatás, hogy – a hivatalos fizetőeszközhöz hasonlóan – az elveszett vagy megsemmisült helyi pénzek összértéke szintén nem kerül beváltásra, tehát az is a kibocsátó

szervezet adósságának (kötelezettségének) csökkenése, azaz nyeresége. A helyi pénz további speciális hozadéka, hogy a beváltó pénzügyi intézet visszaváltáskor jutalékot és egyéb költségeket határozhat meg. A megállapított jutalék mértéke változó.

Az utalvány-kibocsátó szervezet dönthet úgy, hogy kezdeményezi a forgalomban lévő helyi pénz egy részének, vagy egészének visszaváltását. Ebben az esetben a tagok, illetve az elfogadó helyek kötelesek a birtokukban lévő helyi pénz bankjegyeket visszaváltani. A visszaváltás minden esetben névértéken történik, a forinthez képest az átváltási arány 1:1. Az erről szóló intézkedéseket a működési szabályzatban rögzíteni kell.

A pénzügyi előnyök kihasználásával kapcsolatos nehézségek: alacsony kamatszint, hitelkapacitás kihasználatlansága. Ha a hiteleket igénybe vennék a helyi vállalkozások, akkor a közösségi pénz fedezeteként betétben tartott pénzből helyi kis és közepes vállalkozásoknak nyújtott hitelek is a település, illetve annak agglomerációja vagy a kistérség fejlesztését szolgálják.

2.1.2 Kereskedelmi és gazdaságélénkítő előnyök és problémák

A forgalom terelése a helyi vállalkozások felé, hiszen csak náluk költhető el a pénz. Magasabb szintre emelheti az együttműködést a helyi gazdasági szereplők között.

A tanulmányunkban bemutatott történelmi példák (Wörgl, WARA, WIR) a gazdaságélénkítő (sőt, gazdaságmentő) hatást kétségtelenül bizonyítják, igaz, azok a helyzetek gazdasági válság helyzetek voltak, így a hatás is sokkal erőteljesebb lehetett. Elég talán arra gondolnunk, hogy amíg Wörgl esetében 1932-ben a pénz forgási sebessége tizennégyszerese lett a schillingnek a Chiemgauer esetében sokkal tompítottabb, 2,5-szörös „gyorsulásról” számolnak be a működtetők, ami még így is jelentősnek tűnik, de nagyságrendileg kisebb, mint a nagy előd esetében. Akik ma Magyarországon helyi pénz kiadásába fognak, általában a gazdaságélénkítő hatását tartják, remélik a legfontosabb előnyének. Annak a térségnek a gazdaságát fogja erősíteni, ahová az adott pénz megszületik.

Ha országos példát nézünk, akkor azt láthatjuk, hogy az üdülési csekk bevezetése annak idején nagyban élénkítette a hazai turizmust. Tehát a „térség” lehet akár egy egész ország, de ehhez persze már országos hatókörű döntéshozatalra van szükség, és ennek elemzése nem tartozik a jelenlegi írásunk témái közé.

Összefoglalva, a gazdaságélénkítő hatás két forrásból származik:

- Megnövekszik a „pénz” forgási sebessége (olyan, mintha több pénz lenne a gazdaságban)
- A földrajzi korlátok között elfogadott helyi pénz miatt a helyben megtermelt javak kereskedelme megélénkül

A pénz forgási sebességéből adódó előnyt már példákkal támasztottuk alá, igaz, erre magyarországi helyi pénz esetében még nem történtek felmérések.

A másik várt hatás, hogy a pénz helyben marad, azaz, hogy a helyben megtermelt javak vagy a kínált szolgáltatások kelendőbbek lesznek. Helyi pénzért értékesítve ezeket a javakat, a forrásokat helyben lehet tartani, helyben lehet fejlesztésekre, szépítésre, építésre használni. Ez nem jelenti feltétlenül azt, hogy a pénz rögtön a közösséghez jut, csak és kizárólag közösségi célokat szolgál. Hiszen közvetlenül magánszemélyek, helyi cégek boldogulását segíti, de ezzel közvetve – mivel ők a helyi közösség tagjai – a saját térségük, településük fejlődik általuk. Könnyen beláthatjuk, hogy ha a kereskedőnek van pénze az árukészlet bővítésére, vagy a szállásadónak a szálláshely minőségi fejlesztésére, vagy marketingre, ez mindenképpen visszahat a település egészére.

A kereskedelmi előnyökkel kapcsolatos problémák: a helyi vállalkozások érdekei érvényesülnek a legmarkánsabban, ennek ellenére legtöbbször mégsem járulnak hozzá kellő mértékben a rendszer fenntarthatóságához, hiszen az elfogadóknak felajánlott előnyök néha nagyon alacsonyak. Van, aki csak 1%-os diszkontot ad (azért a többségé 5–10% közötti), és van, aki hangsúlyozza, semmilyen más kedvezménnyel nem vonható össze. Ma ezek a kedvezmények nem számítanak jelentősnek. A vállalatok árpolitikája olyan, hogy jóval látványosabb mértékű kedvezményeket nyújtanak gyakorlatilag bárkinek, aki „beesik az utcáról”. Valószínűleg a vállalkozások, mivel nem szezonális kedvezményről van szó, óvatos stratégiát követnek, pedig a kedvezménynek mértéke később is módosítható, ha az eredeti eltúlzott volt. Így azonban, ha nem alakul ki a kellő mértékű forgalom a helyi pénzzel, okafogyottá, érdektelenné válik a dolog.

2.1.3 Társadalmi előnyök és problémák

Erősíti a közösségi szellemet, identitástudatot.

A művészi kivitelezésű utalványok még a turisták (és a gyűjtők) érdeklődését is felkelthetik.

A kibocsátók (amelyek többnyire önkormányzatok vagy civil szervezetek) többnyire helyi bankban vezetik a számláikat, így a fedezetként ott tartott forint – a helyi pénznek 100%-ban biztosítani kell a forintfedezetét – hitelkínálat alapja lehet, amely szintén a helyi vállalkozásokat fogja gazdagítani.

A közösségi pénzek létrehozói még számos társadalmi csoportot jelölnek meg e pénz használatának kedvezményezettjei között. Konkrét számításokkal talán mobilizálni lehetne a nyerteseket, és már a helyi pénz létrehozatalakor be lehetne vonni az érdekelteket (például, ha a helyi pénz turisztikai attrakció is, akkor a helyi turizmusért tevékenykedő szervezeteket). Ezzel nőne azok köre, akikre valamilyen formában számítani lehetne a finanszírozásban a kezdeti kritikus időszakban. Az elterjesztést nagyban segíti, ha az önkormányzat is részt vesz

benne. Esetleg további előnyöket biztosíthat a használóknak, ha a dolgozók jutalmait helyi pénzben fizeti ki, vagy a pályázati összegeket ebben az alternatív fizetőeszközben ajánlja fel. Ha nem önkormányzat hozza létre, akkor is jó, ha támogatja. Enélkül, úgy tűnik, nehéz elérni a kitűzött célokat.

A jelenlegi jelentős hazai kezdeményezések esetében a helyi közösség fejlődését, megerősödését a helyi pénzek közvetett hatásának tekintik, hiszen erősítheti a helyi büszkeséget, a lokálpatriotizmust, a helyi értékek felismerésének lehetőségét. Főleg külföldi példák esetében, vagy az informális hazai kezdeményezéseket megismerve láthatjuk, hogy sokszor közösségek kezdik el a helyi pénz szervezését, azért, mert a gazdaság a társadalom és a fenntarthatóság problémáinak egyik kezelési eszközét látják benne.

A társadalom oldaláról nézve a bizalom hiánya nehezíti a helyi pénzek gyökeret eresztését. A helyi pénz használatának az alapja ugyanis, hogy a helyiek megbíznak egymásban. A bizalom, a társadalmi tőke mérésének több aspektusa van. A TÁRKI 2009-es és 2013-as felmérésében szembetűnő, hogy a nemzetközi átlagtól messze elmarad az emberek egymás iránti bizalma, amely nem mutatott javulást a két adatfelvétel időpontja között. Az emberek 67%-ának az az alapattitűdje, hogy ő tisztességes, míg mások nem azok. A felmérések szerint világszerte vagyunk azzal az állítással való egyetértésben, hogy „csak mások kárán lehet meggazdagodni”. Ilyen körülmények között nehéz rávenni az embereket együttműködésre, kooperációra, átmeneti kényelmetlenségek elviselésére a későbbi, nagyobb jó érdekében. Kellenek-e helyi pénzek? A helyi pénz megosztó. Ha belegondolunk, nem is lehet másként, mert két fő ideológia találkozik. A liberális gazdaságpolitika mainstream közgazdaságtanon nyugvó nézetei szerint a jólét letéteményese a minél teljesebb szabadkereskedelem, doktrínái szerint pedig a helyi gazdaságot semmitől sem kell védeni. Ezek az elvek azonban csak kizárólag szigorú feltételek mellett érvényesülnének. És itt vannak azok a szempontok, amelyek nem illeszthetők be a kizárólag a GDP növekedéséig, mint célíg lebontható közgazdasági modellbe: a társadalmi és környezeti hatások. Nem biztos, hogy a helyi pénz sokat tud ehhez hozzátenni, de talán egy keveset igen. Az elméleteken túl a sikeres és sikertelen kísérletek is hozzájárulnak ahhoz, hogy tanuljunk, és folyamatosan keressük a lehetőségeket a jövőnk érdekében.

2.2 Külföldi példák

Magyarországon a jelenleg működő hazai példák nem a semmiből teremtődtek, sokat merítettek az eddigi tapasztalatokból, a világ különféle részein fellelhető jó gyakorlatokból.

A kamatos pénz felhalmozásra ösztönöz, kincsképző funkciója érvényesül és így kikerül a forgalomból, nem tudja betölteni csereszköz funkcióját. Így olyan, mintha nem lenne elég pénz a gazdaságban a tranzakciók lebonyolítására. Bernard Lietaer, az egyik legnagyobb és legsikeresebb nemzetközi off-shore pénzügyi alap ügyvezetőjének és pénzáru kereskedőjének becslése szerint a rendelkezésre álló pénzmennyiség 2-3%-a is elég volna ahhoz, hogy

világszerte minden áruforgalmat le lehessen bonyolítani. A többi 97% spekulációs célokot szolgál.

A helyi pénz, alternatív pénz a valós gazdasági folyamatokban kap szerepet, igazi áru- és szolgáltatás csere történik. A következőkben vázolt nemzetközi példákkal szeretnénk bemutatni, hogy a helyi pénznek milyen működési formái lehetnek, hiszen a helyi pénz lehet a helyi gazdaságot és közösséget fejlesztő, készpénz helyettesítő eszköz, lehet a gesell-i értelemben vett romló, negatív kamatozású pénz, a társadalmi egyenlőtlenségek kiküszöbölésének egyik eszköze vagy a globalizáció hatásait mérsékelni kívánó intézkedés.

2.2.1 WIR Bank Genossenschaft – Basel

A bank története az 1929-33-as nagy gazdasági világválság idejére nyúlik vissza. A válság hatására Werner Zimmermann és Paul Enz 14 másik taggal együtt 1934-ben megalapította a WIR Wirtschaftsring-Genossenschaft-ot, azaz a WIR Gazdasági Gyűrű Szövetkezetet. A két fő alapító tag Silvio Gesell „szabad pénz” elmélete alapján olyan kamatmentes pénzügyi rendszert képzelt el, ahol egy semleges pénzügyi csereeszköz a piacot, a körforgást szolgálja, és nem a felhalmozást, a spekulációt. Bevezették a WIR-t, egy alternatív pénzhelyettesítő eszközt.

A névválasztás kettős tartalommal bírt, egyrészt a WIR németül többes szám első személyt jelent, jelentése „Mi”, másrészt a Wirtschaftsring (Gazdasági Gyűrű) kifejezés rövidítése.

A rendszer egy-két év elteltével már 1500 tagot számlált. 1936 óta a Svájci Bankfelügyelet által hivatalosan elismert bankként működik, csakúgy, mint a pénzhelyettesítő fizetőeszköze, a svájci WIR. A váltási arány a svájci frankhoz 1:1-hez. A WIR Bank jogi formája szövetkezet, azaz a döntéshozatalkor érvényesül az egy tag egy szavazat elve, függetlenül a tag vagyoni részesedésétől. A szövetkezeti tagsági kört 1940-ben nyitották meg minden aktív WIR résztvevő számára.

Forgalmuk folyamatosan növekedett:

- 1952-ben elérte a 10 millió
- 1964-ben a 100 millió svájci frankot
- 1980-as években a növekedés olyan mértékű volt, hogy a 250 millió svájci frankról elérték a 2 milliárdos forgalmat
- 1991-ben megállt az expanzív fejlődési ütem, és a következő két évtizedben 4 alkalommal is sor került tőkeemelésre
- 1995-től bevezették a „WIR Bank” nevet

- 1998-ban megtörtént hivatalosan a név- és logóváltás. A szövetkezeti formán nem változtattak. Míg korábban csak kis- és középvállalkozásoknak nyújtották szolgáltatásaikat.
- 2000-től magánszemélyek és nagyvállalkozások is lehetnek az ügyfeleik. Közöttük 55 ezer kis- és középvállalkozás van, és a kkv-k közel 10 ezer alkalmazottja, továbbá 40 ezer magán ügyfél
- 2004-től minden banki ügyfél vásárolhat részjegyet, így magánszemélyek mellett már vállalkozások is tagjai a szövetkezetnek
- 2013-ban 850 millió WIR volt forgalomban.

A WIR csak számlapénz formájában létezik, nincs bankjegy formája. A WIR ügyfél lista nyilvános, hiszen az ügyfeleknek ismerniük kell egymást, az elfogadói kört. Van olyan vállalkozás, amely azért lép be a WIR rendszerbe, hogy termékét, szolgáltatását ajánlani tudja a többi WIR ügyfélnek.

A bank kedvező hitellehetőséget is nyújt a rendszerhez csatlakozott vállalkozásoknak. A WIR-ben felvett hitel alacsony kamatozású (1-2 %), a 250 ezer WIR alatti hitelnél nem kell biztosíték. A hitel tőkerészét WIR-ben fizeti vissza a vállalkozás, a kamatot CHF-ban. A cégeknek nem érdekük a WIR-t felhalmozni, figyelnek arra, hogy amennyit elfogadnak, azt tovább is tudják adni, így folyamatosan forog a számlapénz. Mivel csak helyben lehet vele „fizetni”, a helyi gazdaságot élénkíti, így egy regionális, lokális gazdasági támogatási rendszerként szolgál.

A WIR Bank székhelye Basel, jelenleg 7 bankfiókkal (Basel, Bern, Lausanne, Lugano, Luzern, St. Gallen, Zürich) és 2 képviselettel (Chur és Sierre), rendelkezik. 200 alkalmazottal dolgoznak.

A fentiekből látható az is, hogy a WIR a kezdetek óta több átalakuláson ment keresztül, sokban közelítették a klasszikus banki működéshez, és az alapítók elvei (társadalmi igazságosság, környezeti fenntarthatóság) már nem érvényesülnek olyan mértékben, mint a kezdetekkor, de a társadalmi, helyi gazdaság fejlesztő hatása máig figyelemre méltó.

2.2.2 Chiemgauer – Németország

A nemzetközi pénzügyi válság hatására Németországban megnőtt az érdeklődés az alternatív pénzek használata iránt. 2013-ban 28 helyi pénz működött és 37 állt bevezetés előtt az országban. A legsikeresebb helyi pénz a 10 ezer lakosú Bajorországi Prien városából indult Chiemgauer.

Christian Gelleri közgazdaságtan tanár egy iskolai projekt keretében dolgozta ki az új fizetőeszköz rendszerét 2002-ben, egy helyi iskola tornatermének a finanszírozására. Nevét a Chiem tóról kapta. 2003-ban került forgalomba a Chiemgauer, ekkor 20 vállalkozó, főként az

iskolások szülei csatlakoztak a rendszerhez. 2012 végén már 633 elfogadó hely és közel 2500 lakos használta ezt a helyi pénzt, 6,5 millió eurós éves forgalommal. Jelenleg már Prien városán kívül 5 településen fogadják el.

A váltási aránya az euróhoz viszonyítva 1:1, de visszaváltáskor 5%-os felárat kell fizetni. Ebből 2% az adminisztratív költségek fedezésére megy, 3%-ot pedig a felhasználók által megjelölt civil szervezetek kapnak. 2003 óta 265 ezer euró volt az ily módon kifizetett támogatás. A visszaváltási felár arra ösztönzi a vásárlót, hogy inkább Chiemgauerben bonyolítsa a vásárlásait.

A Chiemgauer a visszaváltás költségein kívül negatív kamattal is működik, azaz 3 havonta 2%-ot veszít az értékéből. Ez megint csak arra ösztönzi a felhasználókat, hogy ne otthon tartsák a pénzt, hanem forgassák, ezzel élénkítve a helyi gazdaságot. Egy statisztika szerint ez a fizetőeszköz 2,5-ször gyakrabban cserél gazdát, mint az euró. Ha mégis a felhasználónál marad a pénz 3 hónapnál tovább, akkor a pénzjegyre ragasztott kis matricával válik újra érvényessé a fizetőeszköz. Ezt a helyi pénzt a Regio Szociális Szövetkezet kezeli. 2007 óta elektronikus fizetés is lehetséges, ennek az az oka, hogy egyes vállalkozások között olyan mennyiségű pénz cserél gazdát, amit készpénzben már nem lehet kezelni. A bankoknál lehet Chiemgauer számlát nyitni, és azokon keresztül lehetséges az elektronikus fizetés.

2010-től a vállalkozók mikro hitelt is felvehetnek 20 ezer euró értékű Chiemgauerben, 18-36 havi futamidőre, kamatmentesen. Nincs szükség fedezetre, először csak kis összegű hitelt kap a vállalkozó, és ha pontosan teljesíti a törlesztést, akkor kaphatja meg a nagyobb összegű kölcsönt.

Ez a helyi pénz nagyon sikeres, a helyi vállalkozók 10-15%-os forgalom növekedést könyvelhettek el.

2.2.3 Ithaca Hour – Egyesült Államok

A New York állam-béli Ithaca városában és környékén használt helyi pénz, az Egyesült Államok legrégebben működő és legnagyobb volumenű helyi fizetőeszköze. A kezdeményezés Paul Glovertől ered, és kezdetben szívességbankként indult, de 10 hónapos működés után 1988-ban megszűnt. Glover 3 évvel később újragondolva a dolgot immár nyomtatott pénzjegyekkel

létrehozta az Ithaca Hour nevű helyi pénzt. Ez kézzel fogható papírpénz, amely biztonsági jeggyel, sorszámmal és pecséttel is rendelkezik. Azért kapta az hour (óra) elnevezést, mert fedezetét nem az arany, vagy más fizetőeszköz jelenti, hanem az emberek ráfordított munkaideje. 1 Ithaca Hour 10 USA dollárnak felel meg, és van 1, 2 valamint $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{10}$, névértékű címlet is. Kezdetben nem volt formális szervezet a helyi pénz mögött, de 1998 óta létezik az Ithaca Hour Szervezet. Ez a szervezet gondozza a helyi pénzt, és emellett

adományokat is ad: a helyi civil szervezetek és az oktatási intézmények 30 Ithaca Hour kapnak, amit szabadon levásárolhatnak.

1991-ben, az alakuláskor 90 vállalkozó csatlakozott a kezdeményezéshez, ma már több mint 900 magánszemély és vállalkozás használja ezt a helyi pénzt. A rendszerhez két féle módon lehet csatlakozni:

Regisztráció útján a szervezet hivatalos honlapján 10 dollár tagdíj befizetése ellenében. Ezután a tag kap 2 Ithaca Hour-t 20 dollár értékben. A regisztráció lehetővé teszi, hogy az új tag reklámozza és hirdesse a szolgáltatásait a szervezet internetes adatbázisában.

Másik mód a hitelfelvétel. 50 000 dollár értéknek megfelelő Ithaca Hour-ig kamatmentes hitelt lehet felvenni. A hitel összegét 6 hónap alatt el kell költeni, majd egy éven belül vissza kell fizetni a kölcsönt.

A helyi pénzt a tagok által kínált legkülönbébb szolgáltatásokra lehet költeni: gyermekfelügyelet, kerti munka, fordítás, vásárlás (könyvesboltok, áruházak, éttermek), egészségügyi szolgáltatás, és biztosításokat is lehet vele fizetni. Van olyan elfogadó hely, ahol a termék árának csak egy részét lehet Ithaca Hour-ban fizetni. Ez ott jellemző, ahol a vállalkozó olyan beszállítókkal is kapcsolatban áll, akik nem fogadják el a helyi pénzt. Fontos, hogy ezt a helyi pénzt nem lehet visszaváltani dollárra, ennek az a célja, hogy ez a pénz folyamatosan forogjon, és ezáltal élénkítse a helyi kereskedelmi forgalmat.

Az Ithaca Hour-ban szerzett jövedelem adó-és számlaköteles.

2.3 Hazai példák

2.3.1 Soproni Kékfrank - A hazai első¹

Sopronban a Kékfrank Utalvány 2010. február 5-én került bemutatásra, és 2010. május 7-én a szükséges szabályzatokat elfogadva, a „Ha-Mi-Összefogunk Európai Szövetkezet” közgyűlésén megtörtént az első hivatalos átváltás. A 2010-es bevezetést azonban hosszas előkészítő munka előzte meg, hiszen már 2007-ben elindult a gondolkodás egy, a helyi gazdasági szereplőit „helyzetbe hozó”, segítő rendszer kialakítására. Az elméleti megalapozásban, gyakorlati bevezethetőségének vizsgálatában nagy szerepe volt a Nyugat-Magyarországi Egyetemnek. Az eredeti elképzelés egyfajta utalványrendszer volt, tulajdonképpen a jelenlegi cafeteria rendszer előzménye. Erről az utalványrendszerről tanulmány készült, amely a döntéshozók elé is került.

A Soproni Kékfrank bevezetésének célja a helyi gazdaság élénkítése, Sopron és vonzáskörzete gazdasági szereplőinek összefogásával, a „helyi pénz” a Kékfrank Utalvány alkalmazásával.

---

¹ <http://www.kekfrank.hu/>

Ezen a beszélgetéseken fogalmazták meg a helyi pénz létrehozásának szándékát szűkebb pátriájukban. A Nyugat-Magyarországi Egyetem, a Soproni Kereskedelmi és Iparkamara, a Sopron és Vidéke Ipartestület és a már 50 éve hazai kézben működő helyi pénztintézet, a Rajka és Vidéke Takarékszövetkezet együttműködésével, a helyi vállalkozások összefogásával indult el a folyamat, és e szereplők alapították meg a helyi pénzt működtető szövetkezetet.

A „Ha-Mi-Összefogunk Európai Szövetkezet” 2009. szeptember 29-én alakult 123 taggal, 2009. december 18-án jegyezte be 0000001 sorszámmal a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság Cégbírósága. A szövetkezet tevékenységét 7 tagú igazgatóság irányítja és 3 tagú felügyelő bizottság felügyeli. 2015-ben már 222 tagja van a szövetkezetnek.

A bevezetést megelőzően – mivel Magyarországon a Soproni Kékfrank lett az első bevezetett helyi pénz – elsősorban külföldi tapasztalatokra tudtak alapozni és ehhez kapcsolódóan külföldi tanulmányutakon is részt vettek. Tanulmányozták többek között a Svájci WIR, a Bécs melletti Christlieng-Taler, a Jogl-Land Gutscheine (Wechsel) helyi pénz-utalványok működését.

A Soproni Kékfrankot a lakosság és a vállalkozások egyaránt használják. Az eddigi működés során legnagyobb kihívásnak azt élik meg – és ez egyben a legnagyobb feladat is – hogy az emberek használják, bízzanak benne, legyenek büszkék térségükre és erősítsék azt. A lakosok hozzáállásának formálása, a tudatformálás nagyon nagy munka, amit már gyerekkorban el kell kezdeni. Ezen kívül még a marketing a legnagyobb kihívás.

Az elfogadóhelyek földrajzilag nem csak Sopronban, hanem Ausztriában is megtalálhatóak, de a legnagyobb arányban, Sopronban és vonzáskörzetében használják a helyi fizetőeszközt. Érdekes, hogy Horvátországban is van szimpátia tagság és Magyarországon Csongrád megyében, Fejér megyében, Pest megyében, Zala megyében is van néhány elfogadóhely.

A kibocsátott Kékfrank Utalvány 100 %-os fedezete a Rajka és Vidéke Takarékszövetkezetnél került forintban elhelyezésre. 16 millió Ft értékben van forgalomban. A teljes fedezet letétben van a bankban, később esetleg kincstárjegyekben lesz elhelyezve. 1 Kékfrank = 1 Ft, visszaváltáskor 0,25 század % + ÁFA visszaváltási jutalék kerül levonásra (min. 500 Ft) – ez kevesebb, mint egy bankkártyás tranzakció költsége. A címletek megegyeznek a hazai hivatalos fizetőeszköz papírpénz címleteivel, fémpénzt nem használnak és egyelőre számlapénzként sem működik.

Az elfogadóhelyek száma: Sopron és vonzáskörzetében 640 – ebből Sopronban 550 található. Boltok, éttermek, fodrászok, a közösség irányító vállalkozásai is használják. A helyi pénz a helyi gazdasági forrásokat igyekszik materiális szinten helyben tartani. A Kékfrank pénz tulajdonképpen egy forgatható utalvány. Jó kovászként katalizálja, erősíti a helyi gazdaságot.

Távolabbi terveik között szerepel az elektronikus kártya rendszer bevezetése, és esetlegesen hitelezés, finanszírozás a helyi vállalkozások részére Soproni Kékfrankban.

1. ábra – Soproni Kékfrank címletei

500 Kfr - Esterházy Pál - Fraknó

1.000 Kfr - Kitaibel Pál - Márcfalva

2.000 Kfr - Pejacsevich László - Pejacsevich-palota Sopron

5.000 Kfr - Lackner Kristóf - Sopron a XVII. században, metszet

10.000 Kfr - Joseph Haydn - Fertőd

20.000 Kfr - Liszt Ferenc - Doborján

2.3.2 Balatoni Korona²

A Balatoni Korona 2012. márciusában debütált, akkor került forgalomba – egy év előkészítő munka után. Az ötlet személyes ismeretség révén Sopronból érkezett. A 2011 márciusában alakult munkacsoport feladata volt a kibocsátás előkészítése minden szinten: szabályrendszer

² <http://www.balatonikorona.hu/>

kidolgozása, cég alapítás, jogszerűség biztosítása. A Balatoni Korona kibocsátója a Balatoni Korona Zrt., amelynek alapító tagjai:

- Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata,
- Várpalota Város Önkormányzata,
- Balatonfüred Város Önkormányzata,
- Balatonalmádi Város Önkormányzata,
- Litér Község Önkormányzata,
- Nemesvámos Község Önkormányzata,
- Tihany Község Önkormányzata,
- Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamara,
- „Hoke” Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság,
- ZÖLDERDŐ 2008 Ingatlanforgalmazó Korlátolt Felelősségű Társaság,
- Kinizsi Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság.

A szervezetet az Igazgatóság irányítja, az igazgatóság tagjai személyesen is közreműködnek a Balatoni Korona működtetésében. Az igazgatóság tagjai az elnök-vezérigazgatón kívül Veszprém, Balatonfüred, Várpalota önkormányzati delegáltjai és a könyvelő cég képviselője. A Balatoni Korona földrajzilag a Várpalota-Tihany tengelyen, kelet Veszprém megyében használatos. (Bakony-Balaton felvidék). Az iroda jelenleg Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzatának épületében működik, egy részidős alkalmazottal.

2. ábra – Balatoni Korona címletei

A Balatoni Korona egy papír alapú pénzhelyettesítő utalvány, mely a magyar fizetőeszközzel azonos címletekben kerül forgalomba, és azonos biztonsági elemekkel van ellátva. A készpénz helyettesítő utalvány jogilag szigorúan szabályozott. Minden Balatoni Koronának megvan az azzal azonos mennyiségű forint fedezete. Jelenleg kb. 18-19 millió Balatoni Korona van forgalomban. Ennél sokkal több legyártott „papír” (stock) van, amelyet a bank széfjében, letétbe van helyezve. Ebből a mennyiségből tudnak Balatoni Koronát forgalomba helyezni. Például, ha 5 millió Balatoni Koronára van szükség, akkor annyi „papírt” kivesznek a széfből, és ezzel egy időben 5 millió Ft-ot zárol a bank a Balatoni Korona ZRt. számláján és az 5 millió Balatoni Korona bekerül a forgalomba. A törvény azt szabályozza, hogy az adott pillanatban forgalomban levő Balatoni Korona mennyiség teljes mértékben forinttal fedezett legyen a letéti számlán. Tehát az egész ügylet 100%-ig biztosított, nincs kockázata a felhasználóknak.

Kibocsátáskor a legnagyobb kihívás az elfogadóhelyek meggyőzése volt. Ez egy klasszikus „tyúk-tojás” probléma. Hiszen a kereskedő akkor csatlakozna, ha lenne sok felhasználó, de akkor lesz sok felhasználó, ha lesz elég elfogadóhely. Az elmúlt három év tapasztalatai alapján a legfőbb kihívásnak most azt látják, hogy megküzdjenek az emberi közönnyel és bizalmatlansággal. Ha az emberek megkapják a Balatoni Koronát, akkor használják (pl. önkormányzat év végi jutalmakat Balatoni Koronában fizeti ki), de ha tenni kellene érte, akkor nem tesznek semmit, még úgy sem, hogy néhány %-os előnyt is jelentene nekik.

A felhasználói kör településenként eltérő. Kérdés, hogy mennyire lelkes pl. az önkormányzat, vannak-e lelkes lokálpatrióták, akik megértették, hogy miért fontos a helyi pénz használata. Szeretnék a felhasználói kört bővíteni, ezért 2013/14-ben volt egy marketing kampány kör: szórólapok, nyereményakció. Ezek költségeit a Zrt. saját forrásból fedezi. Az elfogadó helyek között (jelenleg kb. 200 elfogadóhely van) vannak cégek, magánszemélyek, önkormányzatok, civil szervezetek, szakszervezetek – szóval bárki lehet elfogadó, akit, amit a Zrt. elfogad, és akivel szerződést köt. Fizetni bárki fizethet Balatoni Koronával. Balatoni Koronához nem nehéz hozzájutni, pl. az irodájuk folyamatosan forgalmazza, de a turisztikai információs irodáknál is lehet váltani. A felhasználói körben – az adottságoknak megfelelően – külföldiek is benne vannak, idegenforgalmi irodák is forgalmaznak Balatoni Koronát, ezt a pénzhelyettesítőt bizományba helyezik ki náluk.

Hitvallásuk szerint két lényeges várt hatása van a helyi pénznek:

- Gazdaságélénkítő: csak helyi vállalkozások lehetnek elfogadóhelyek, illetve a Balatoni Korona Zrt. igazgatósága dönti el, hogy kivel köt szerződést. Kutatások szerint a helyi jövedelmek kb. 30-35%-a hasznosul helyben általában, míg helyi pénz esetén ez 100%
- Közösségteremtő erő: ebben kicsit csalódtak egyelőre. Szeretnék megértetni azt, hogy aki helyi pénzt használ, az magyar munkahelyeket ment. Veszprém város pl.

önkormányzati jutalmakat Balatoni Koronában adja ki, ezt a dolgozók használják, helyben használják, sok helyen beváltható

A jövőben a terveik között három jelentős lépés szerepel, de ezek bevezetése nem csak a Balatoni Korona Zrt-n múlik:

- Magánemberek esetében: szeretnék elérni, hogy a helyi pénz ugyanolyan kedvező adózású legyen, mint pl. az Erzsébet utalvány, azaz bekerülne a cafeteria elemek közé. Ha ez megtörténne, akkor a cégvezetők adhatnák ezt a munkatársaknak cafeteria elemként, vagy ebben adnák ki a jutalmakat.
- Cégek esetében pedig az a cél, hogy kerüljön be a helyi pénz a helyi közbeszerzésekbe: a közbeszerzési tanács állásfoglalása szerint nem uniós közbeszerzések esetében semmi sem tiltja, hogy a megrendelő a beruházás ellenértékének valahány %-át helyi pénzben fizesse ki.
- Ezen kívül felmerült a számlapénz lehetősége is, a törvényi szabályozás lehetővé teszi, ennek technikai eszközei, szoftvere megvan, de a bevezetéséhez szükség lenne egy kis induló pénzre. Előnye lenne, hogy erre nincs tranzakciós illeték.

A Balatoni Korona Zrt. a Soproni Kékfrank és a Bocskai Korona kibocsátójával közösen 2013. február 20-án létrehozta a Helyi Pénzek Szövetségét, és e három szervezet azóta is szorosan együttműködik egymással. Folyamatosan vannak új kezdeményezések is, amelyeket szakértelmükkel támogatnak.

2.3.3 Rábaközi Tallér

A Rábaközi Tallér jelenleg a bevezetés, az előkészítés szakaszában van. A Soproni Kékfrank példájából indul ki Rábaköz helyi pénze lesz. A Rábaköz 64 településből áll, 70 ezer ember lakja, 3 ezer vállalkozás és mintegy 350 civil szervezet működik a területen. Ennek a térségnek komoly identitása is van, ebben a földrajzi környezetben működik majd a Rábaközi Tallér. Ezzel kapcsolatban készült egy felmérés, amikor is a megkérdezettek 10 fokozatú skálán vallottak arról, hogy mennyire tartják „Rábaközinek” magukat. Az eredmény 7,5 lett, amely erős identitást jelent. Erre lehet építeni, és a helyi pénz bevezetésével még erősíteni is ezt az identitást.

A Rábaközi Tallér célja a helyi gazdaság fejlesztése. Fontosnak tartják tisztázni, hogy a helyi gazdaság az nem a makrogazdaság egy lokális, területi megjelenése. Jellemzője, hogy a helyi erőforrások saját kézben vannak, saját maguk működtetik, és a helyi erőforrások saját működtetéséből származó jövedelmek helyben maradnak.

A térségnek három fő erőforrása van: a természeti táj adottságok, ökológia; a föld, mint a legfontosabb tőke; és az emberi erőforrás, társadalmi tőke, és a mindezeket összefogó, belső felhajtó erő, ami az említett identitáshoz kapcsolódik.

A Rábaközben az agráriumban foglalkoztatottak részaránya majdnem duplája az országos átlagnak, 12%. Az európai uniós átlag 2%. Természetesen nem az európai uniós 2%-ot célozzák meg, hanem a 12% megtartását, vagy növelését.

A humán erőforrás a másik erőforrás – az a munkaerő, amivel rendelkeznek. Munkanélküliség a térségben alig van. Munkaerő-piaci szempontból a „pendlizés” – azaz a külföldre történő napi ingázás – a fő gond. A helyi pénz és az ezzel járó helyi gazdaság erősödése segíthetné, hogy a pendlizőket és a fiatalokat megtarthassák a térségben, mert így lesz jövője Rábaköznek. Helyi egzisztenciát kell biztosítani.

Ezen kívül az ökológiai háttér nagyon fontos erőforrás. Északról elsősorban a Fertő-Hanság Nemzeti Park, délről, dél-keletről pedig az öreg Rába Natura 2000-es területe öleli gyakorlatilag egybe, nyugatról a Répce és a Rába, kis Rába zárja, északról a Rábca. Gyakorlatilag ökológiailag egy nem túl frekventált, összességében egy érintetlen terület.

Úgy látják, hogy a Rábaközi Tallért nem lenne gond bevezetni. Mindenki várja. Elképzeléseik szerint a helyi lakosság, a helyi vállalkozások lesznek a fő használói, ezen kívül az ide érkező turisták. A tervezésnél az is felmerült, hogy a közmunkásoknak a fizetése pl. Tallérban lenne, de csak akkor, ha erről közmegegyezés születik.

Az elfogadóhelyeik alapvetően mikro és kisvállalkozások, amelyek személyi szolgáltatásokat végeznek, pl. fodrász, kozmetikus, taxis, valamint a gazdák, a kézműves termékek előállítói, akár élelmiszer, akár non-food vonatkozásában. Tehát mindenki, aki a fogyasztói piaccal közvetlen kapcsolatban áll, és garantáltan a helyi gazdaságnak a szereplője. A rábaközi önkormányzatok is nyitottak ebben az ügyben, ők is tagok lesznek.

Az elindítók Rábaközi Tallért akarnak, önálló arculattal, identitással. Szerződés alapján a helyi pénz kibocsátója a „Ha Mi Összefogunk Európai Szövetkezet”, és „jegybankja” a Rajka és Vidéke Takarékszövetkezet lesz. A kibocsátásra kerülő Rábaközi Tallér 100 %-os forint fedezete itt kerül majd elhelyezésre. 1 Tallér = egy Forint. Visszaváltáskor a Soproni Kékfrankkal azonos mértékű levonás lesz. A fogyasztó vagy vásárol vele, vagy vissza tudja váltani kis levonással a takarékszövetkezetnél. Nem lesz lejárat, nem lesz visszaváltási lejárat határidő. A Rábaköz Vidékfejlesztési Egyesület a gesztor szervezet és ők biztosítják az önálló marketinget. A címletek már megvannak, a Rábaközi Tallér nyomdakész állapotban van. Társadalmi egyeztetés volt, hogy kik kerüljenek rá a Tallérra, a címletekre, egyrészt így a lakosok sokkal inkább magukénak érzik, részben pedig maga a folyamat közösség-szervező hatású is volt. Már nem kellene mást tenni, mint a Pénzjegy Nyomdánál megrendelni a nyomtatást. Erre hiányzik néhány millió forint, de úgy látják, hogy hamarosan lesz esély a forgalomba hozatalra.

2.3.4 Bocskai Korona³

Hazánkban Hajdúnánás a harmadik település, amely kibocsátotta saját fizetőeszközét, a Bocskai Koronát. A Soproni Kékfrank (2010) és a Balatoni Korona (2012) után a bevezetésére 2012-ben került sor. A kezdeményezés rendszerének célja és szerepe, hogy a helyi fogyasztást összekösse a helyi termeléssel, szolgáltatással. Amennyiben a hajdúnánási emberek elfogadják és a mindennapi életük részévé válva használják a Koronát, akkor azon erőforrások egy része, amely eddig Hajdúnánásról kiáramlott, helyben marad, így erősítve a város és az ott élő emberek gazdasági helyzetét. Ahhoz, hogy ez a kezdeményezés hosszútávon elérje célját, valódi összefogásra van szükség.

A hajdúnánási helyi pénz mottója: **„Bocskai Korona- Városunk értéke, közösségünk ereje”**

A Bocskai Korona többféle szerepet is betölt a város életében:

- Közösségépítő szerepe van, hiszen a helyi pénz működésének egyik alapeleme a bizalom, a kölcsönös együttműködés és az összefogás. A város lakosainak, mint felhasználóknak és az elfogadó helyeknek kell mellé állniuk, megállapodniuk a helyi pénz használatában, ezzel támogatva egymást
- Erősíti a helyi gazdaságot, mert helyben tartja a tőkét. A forgalomba kerülő utalványokat csak a Hajdúnánási Holding Zrt.-vel szerződést kötött, városon belüli helyi vállalkozóknál, őstermelőknél vagy az önkormányzatnál lehet elkölteni. Mint helyben megjelenő fizetőeszköz, biztos keresleti oldalt jelent az elfogadóhelyként szerződött partnerek esetében. Arra ösztönzi a Bocskai Koronával rendelkezőket, hogy helyben gyártott termékeket vásároljanak, illetve helyi szolgáltatásokat vegyenek igénybe
- Javítja a foglalkoztatottságot, mert a helyi gazdasági helyzet javulása középtávon a foglalkoztatás növekedését hozza magával, amely további kedvező irányba befolyásolja a helyi gazdaságot

A Bocskai Korona a törvényi előírásoknak megfelelően olyan 100% forint fedezettel rendelkező, a Hajdúnánási Holding Zrt. által kibocsátott – pénzhelyettesítő utalvány, fizetőeszköz, amelyet kizárólag Hajdúnánáson, a hivatalos elfogadóhelyeken lehet felhasználni. Fizetések sorozatát lehet lebonyolítani vele az étkezési és más áruvásárlási utalványoktól eltérően - ettől válik helyi pénzzé. A Bocskai Koronát a helyben működő vállalkozások, az önkormányzat, a lakosok és a turisták egyaránt használják. Az elfogadó a szerződésben vállalja, hogy meghatározott mértékű kedvezményt biztosít a Bocskai Koronával fizetők számára.

---

³ <http://www.bocskaikorona.hu/>

A lakosok és turisták a nyilvánosságra hozott elfogadóhelyeken fizethetnek helyi pénzzel, a vállalkozások ezen felül egymás között elfogadva a Bocskai Koronát erősítik a városon belüli együttműködést, valamint elősegítik a tőke helyben maradását. Bocskai Koronát elsősorban annak megvásárlásával lehet szerezni (váltási arány a forinttal 1:1), bárki jogosult vásárolni a Holding pénztárában vagy a hivatalos átváltó helyeken. Úgy is hozzá lehet jutni a helyi fizetőeszközhöz, hogy szerződött partnerek az áruk, szolgáltatások ellenértékeként elfogadják azt. Ezen kívül egyes munkáltatók Bocskai Koronában (is) biztosítanak juttatásokat a munkavállalóik számára.

Minden olyan elfogadóhely, mely szerződött a Hajdúnánási Holding Zrt.-vel rendelkezik „Bocskai Korona elfogadóhely” matricával, amely azt mutatja, hogy az adott helyen Bocskai Koronával is lehet fizetni. Ezen vállalkozások és az átváltó helyek aktuális listája megtalálható az Információs Pontokban és a www.bocskaikorona.hu honlapon.

A Bocskai Korona a magyar forint papírpénzzel azonos címletekben jelenik meg. A Hajdúság motívumrendszerei jelennek meg végig a címletsorozaton. A fő motívumok: Bocskai István, gyalogos hajdú, szürke marha, tűzok, református templom, darutánc, delelő ménes, racka juh, Hortobágyi kilenclyukú híd, kerecsensólyom, mangalica, továbbá a teljes címletjegyzéket átkarolja a szalma motívum, amely Hajdúnánás védjegye. A tervező Horváth Andrea grafikus művész.

A visszaváltásra kizárólag a Bocskai Korona kibocsátója, azaz a Hajdúnánási Holding Zrt. jogosult. Az utalvány forintra történő átváltásának lehetősége csak az „Elfogadóhelyi szerződés”-sel rendelkező partnerek számára biztosított, visszaváltási jutalék terhe mellett. Ennek mértékét a szerződött elfogadóhely által nyújtott kedvezmény aránya határozza meg.

A Bocskai Korona működtető szervezete – a Soproni Kékfrank és a Balatoni Korona szervezeteivel közösen – alapító tagja a Helyi Pénzek Szövetségnek.

2.4 Helyi pénzek összehasonlítása

1. táblázat- Helyi pénzek összehasonlítása

Szemponatok	Alsómocsolád Rigac	Balatoni Korona	Bocskai Korona	Soproni Kékfrank	Rábaközi Tallér
Kibocsátó szervezet	helyi önkormányzat	Balatoni Korona Zrt	Hajdúnánási Holding Zrt	Ha-Mi-Összefogunk Európai Szövetkezet	Ha-Mi-Összefogunk Európai Szövetkezet
Fizikai megjelenés	papírpénz	papírpénz	papírpénz	papírpénz	papírpénz
Számlapénz	nem	nem	nem	nem	nem
Lejárát	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs
Kamatozás	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs
Földrajzi lehatárolás	Alsómocsolád	Várpalota-Tihany tengely	Hajdúnánás	Kapuvár és kistérsége (64 település)	Sopron vonzáskörzete
Felhasználók köre	lakosság, helyi önkormányzat	lakosság, helyi önkormányzat, vállalkozások	lakosság, helyi önkormányzat, vállalkozások, szociális szövetkezet	lakosság, helyi önkormányzat, vállalkozások	lakosság, helyi önkormányzat, vállalkozások
Kedvezmények	nem	igen	igen	igen	igen
Visszaváltási költség	20%	2%+ÁFA	csak az elfogadó helyek számára biztosított, a nyújtott kedvezménytől függ	0,25 század% + ÁFA	0,25 század% + ÁFA
Váltási arány forintra	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1
Címletek	100,500, 1000,2000,5000	500, 1000,2000,5000, 10000, 20000	500, 1000,2000,5000, 10000, 20000	500, 1000,2000,5000, 10000, 20000	500, 1000,2000,5000, 10000, 20000
Helyi adó fizetésére alkalmas?	igen	nem	nem	nem	nem
Bevezetés időpontja	2013	2012	2012	2010	előkészítés alatt

3 Előzmények, tapasztalatok

3.1 Rigac bevezetése

Az Alsómocsolád Község Önkormányzata 2013. május 1-jén a "Magunk kenyere" nevet viselő helyi gazdaságfejlesztési program keretében 7,5 millió forint értékben helyi fizetőeszközt bocsátott ki Rigac néven. Ezen a napon minden felnőtt 1600 és minden gyerek 600 Rigacot kapott, azzal vásárolhattak a majálison és ezzel be is került a helyi pénz a körforgásba. A Rigac célja a helyi lakosok életminőségének javítása.

Amennyiben a helyiek tevékenyen részt vesznek saját életük jobbításában, elősegítik boldogulásukat, akkor ezt az önkormányzat a helyi pénzzel honorálja. A helyi pénz ebben az esetben település gazdaságának fejlődését szolgálja, jelenleg csak a településen belül használatos, marketing célja nincs.

A helyi pénz bevezetését kb. fél éves előkészítő munka előzte meg, amely során három terület szakértőjével egyeztettek: közigazdással, jogással és közösségfejlesztővel, hogy a lépés minden aspektusát alaposan átgondolják, megtervezzék. Ebben a szakaszban megismerkedtek a működő magyarországi példákkal, a Soproni Kékfrank példájából sokat tanultak, de igazából más utat választottak.

A Rigacnak már volt előzménye Alsómocsoládon, 20 évvel ezelőtt is volt egy kísérlet a helyi pénzzel, ez volt a Zöld Dollár. A Rigac neve és megjelenése is egy közösségfejlesztési folyamat részeként állt össze, a lakosságot bevonták a névválasztásba, tervezésbe. Egy Facebook csoporton belül megszavazták a pénz formáját, külalakját, és a nevét is. Nagyjából 50 név merült fel, végül azért lett Rigac, mert egy baranyai betyár, Rigac Jancsi sokat időzött Alsómocsoládon, így a településhez köthető.

A Rigac bevezetése, mint innováció nem választható el a Magunk Kenyerén helyi gazdaság fejlesztési programtól, hiszen annak sikerességét hivatott előmozdítani.

Ezen kívül a Rigac bevezetésének célja az is, hogy a hivatalos fizetőeszközt (forint) kímélve helyi fizetőeszközzel lehessen igénybe venni. A lakosoknak lehetősége van az Önkormányzat által nyújtott különféle szolgáltatásokat valamit egymás szolgáltatásait is Rigacban fizetni.

Ez a pénzügyi aspektusa a Rigacnak, de ezen felül van egy sokkal fontosabb eleme, mégpedig a környezetre, a falu lakosaira gyakorolt hatása. Az emberek a Rigacnak köszönhetően megtapasztalják, hogy saját erejéből, következetes, kitartó munkával az önkormányzat által hoztatott innovatív fejlesztéssel, és az önkormányzat által biztosított elkötelezett szakértői támogatással képesek újat alkotni, képesek változtatni élethelyzetén és életminőségén, és ezen felül képes közösséget formálni és megújítani. Képes felelősséget vállalni az általa létrehozott értékért.

A Rigacot több minden megkülönbözteti a többi Magyarországon megtalálható helyi pénztől:

- A Rigac különbözik a Magyarországon megtalálható helyi pénzek „hivatástudatától”. Míg a többség egy marketing eszköz, amely a forgalom, gazdaság fellendítését támogatja addig a Rigac egy közösség identitását hivatott erősíteni a helyi gazdaságfejlesztés mellett.
- nem térségi, hanem helyi, tehát csak Alsómocsoládi;
- nincsenek vállalkozókkal, elfogadó helyekkel szerződések, mert a helyi vállalkozók között nincs versenyhelyzet.

A hivatalos fizetőeszközzel jelenleg kizárólag Alsómocsolád közigazgatási területén lehet fizetni különböző helyi szolgáltatásokért, helyi termékekért.

A helyi pénz bevezetése Alsómocsoládon nem a cél volt, hanem egy eszköz a helyi gazdaságfejlesztési program kiszolgálására, illetve a helyi lakosság életminőségének a javítására. Tehát egy komplex program részeként lett bevezetve a Rigac.

A program ösztönözi kívánja továbbá, hogy a helyben lakók egymás, illetve az egész közösség számára nyújtsanak szolgáltatásokat, (például: fűnyírás, favágás) melyekre lenne igény, de forint hiányában lemondanak róla az emberek.

A programnak célja az is, hogy a hivatalos fizetőeszközt (forint) kímélve helyi fizetőeszközzel lehessen igénybe venni az Önkormányzat által nyújtott különféle szolgáltatásokat. Ezek közé tartoznak többek között: a személyszállítási szolgáltatások, a házi szociális gondozás, a Teleház szolgáltatásai vagy a családi rendezvények megtartásához helyiségek bérlése.

A Rigac kiadásáért, működtetéséért a helyi önkormányzat a felelős, ezen belül konkrétan az Elszámoló Központ, amely őrzi, forgalomba hozza, át- és visszaváltja, azaz kezeli a helyi pénzt. A felhasználói kör is erősen kötődik az önkormányzathoz: az önkormányzat cégei és a lakosság használja, pl. be lehet fizetni a helyi adókat Rigacban és ha valaki az önkormányzatnak végez munkát, annak ellenértékét is Rigacban kapja meg. A helyi boltban és kocsmában is elfogadott fizetőeszköz.

Az alsómocsoládiak a jogszabályi háttérrel természetesen tisztában vannak, technikailag 7,5 millió forint értékű Rigac került legyártásra, ennek forintfedezete egy elkülönített számlán van letétben.

Jelenleg 1,5-2 millió Rigac forog. A lakosság korlátlanul vásárolhat a helyi pénzből, amit a forinthez képest 1:1 arányban váltanak, visszaváltáskor azonban 20% kezelési költséget számolnak fel. Így kevesen váltják vissza, inkább használják, és ezzel teljesül is a program célja, a helyi pénz forgási sebessége elég nagy. A lakosok 90% arányban az önkormányzat rendszerein keresztül használják ezt a fizetőeszközt, mert lehetőség van az önkormányzat szolgáltatásait Rigacban fizetni, például: étkezés az önkormányzati idősek otthonában,

talajművelés, személyszállítás, házi szociális gondozás, Teleház szolgáltatásai, turisztikával foglalkozó közhasznú társaság által szervezett programok. Az önkormányzat felé teljesítendő összes adó és egyéb befizetés is fizethető Rigacban. Az önkormányzat által megtermelt tojást, tápot, zöldséget, szolgáltatást is meg lehet venni a helyi fizetőeszközért, sőt, kedvezményekre is van lehetőség, például 10 tojás ára 350 forint, de csak 300 Rigac.

Legnagyobb kihívásként adminisztrációs kérdésekkel szembesültek, mert a helyi pénz része az önkormányzat költségvetésének, és Rigac pénzügytechnikai kezelése, könyvelése nem egyszerű feladat. Erre szakértőt kellett fogadniuk.

Jelenleg a Rigac Alsómocsolád helyi pénze, de a bővítési lehetőségeket is felmérték. Használható lenne turisztikai fejlesztés segítőjeként a mikro-térségükben (itt öt település van), vagy akár a Hétpatak Gyöngye Natúr Park Egyesület keretében a helyi termékek cseréjének elszámolási egysége is lehetne.

A „Magunk kenyerén” program keretében többféle gazdaságfejlesztési cél is megvalósul. Van állattartási elem, lakás-felújítási program, és ha valaki vállalkozni szeretne, akkor max. 300 000 Ft-nyi kölcsönt is kaphat. Ezekben az elemekben belül párhuzamosan használják a helyi pénzt és a forintot.

A Rigac addig marad, amíg használják, hiszen az önkormányzat szerint, ha nem forog, nem kell helyi pénz. A kockázatot is ebben látják, nem lesz életképes, ha nem használja a lakosság és az önkormányzat, és akkor nincs értelme működtetni. Remélik ugyanakkor, hogy a Rigac túléli a gazdaságfejlesztési programot, önálló életet él majd, hiszen ez a helyi gazdaságot és a helyi identitást is nagymértékben erősíti, erősítheti.

3. ábra – Rigac két címlete

3.2 Rigac működése

A Magunk kenyerén programmal és a Rigac működésével kapcsolatban több kutatás, tanulmány készült. Az első tanulmány 2013-ban készült el a bevezetésekor, majd 2015-ben és

2017-ben készült egy-egy kutatás, amelyek a témát számszerűsítik és több szempontból bemutatják kutatják.

3.2.1 2013-as tanulmány

A 2013-as tanulmányt az Alsómocsoládi Önkormányzat felkérése alapján végezte el egy piackutatócéggel. 50 fős mintán keresztül vizsgálta a Rigac bevezetését a faluban. A kérdőívvezés a Rigac bevezetés után valósult meg. A kérdőív több oldalról közelítette meg a témát.

Az adatok kiértékelésére gyakoriságokat alkalmazott, valamint a nyitott kérdésekre kapott válaszokat is számszerűsítette.

A tanulmány főbb megállapításai:

1. A lakosság hozzáállása a Rigachoz pozitív. A teljes elutasítás ritka. Azonban akár 1-1 emberen belül is kétely és kivárási keveredik a támogatással.
2. Nagyon nagy a várakozás az emberekben. Hiszik vagy el szeretnék hinni, hogy a Rigac révén, a gazdaságfejlesztésben betöltött szerepének megfelelően, érezhetően jobbra fordul a falu sorsa, és sok esetben a saját sorsuk is.
3. A többség a Rigacot a sajátjának tekinti. Úgy érzik az emberek, hogy részesei voltak a Rigac kitalálásának.
4. Nagyon kicsi az öntevékenységi szint. Az emberek beszélnek egymás közötti kereskedelemről, de ez még egyáltalán nem jellemző. A Rigacos kereskedelmet az önkormányzat dominálja.
5. A lakosok termelése (zöldség, gyümölcs, háztáji) kétséges és nem biztos, hogy akarnak és tudnak is majd gazdálkodni.
6. A magyar átlagnál minden bizonnyal jobb a faluban az összetartás, az emberek közötti együttműködés, az egymás segítése, viszont elmondható, hogy az emberek lényegesen kevesebb időt szánnak egymásra, a szomszédolásra, beszélgetésekre.

A tanulmány értékelése a 3 fő terület alapján:

- A gazdaságfejlesztő program hatására javulni fog a családok helyzete. Ezt várják a programtól hosszútávon. Többen kívánnak részt venni a mezőgazdasági termelésben és állattartásban, jónak tartják a Rigaccal történő meg támogatását.
- A Rigac megítélése pozitív, mint eszköz tud funkcionálni a gazdaságfejlesztésben.
- A közösség változásokon megy keresztül, az emberek kevesebb időt szánnak egymásra.

3.2.2 2015-ös tanulmány

2015-ben a kibocsátott Rigac több, mint 50%-a forog a helyi gazdaságban. A lakosság az elmúlt két évben hozzácsokott, és elfogadta a helyi fizetőszkőzt, mint értékmérőt.

A program miatt egyre többen tartanak állatot, újra van tojás a faluban. A faluban található házak folyamatosan szépülnek, megújulnak.

A 2015-ben jól működő helyi gazdaság biztosítéka lehet a dinamikus növekedésnek, kiegészítő jövedelmet teremt, és ezzel a programban részt vevő családoknak biztosítja az életszínvonal emelkedését. A falu lakói a Rigacot már (2015-ben) sajátjuknak tekintették.

A program indulását sikeresnek ítélte meg az Önkormányzat. Az emberek lelkesek. Azt tapasztalják a falu lakosai, hogy van értelme a munkájuknak, mert jobb minőségű élelmiszerhez, sokfajta szolgáltatáshoz jutnak kedvezőbb áron.

A kockázatot abban látta a polgármester, ha nem forog, nem használják az emberek. Az összefüggés abban van, ha forog a Rigac, akkor erős a gazdaságfejlesztési hatása is.

A tanulmány értékelése a 3 fő terület alapján:

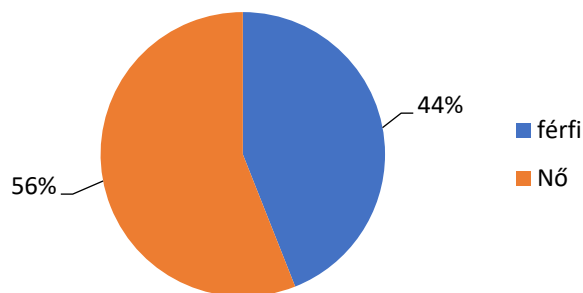
- A gazdaságfejlesztés beindult, vannak mezőgazdasági áruk kínálatra és szépül, megújul a falu, mindezt a programoknak köszönhetően.
- A Rigacot elfogadták, használják és sajátjuknak tekintik.
- Közösségi érzés erősödött, több közösségi rendezvénye is van a falunak.

3.2.3 2017-es tanulmány

2017-ben részletes kérdőíves felmérés készült a Rigac működéséről, standardizált kérdőíves megkérdezés módszerével. A kérdőív kitöltésére személyes, szóbeli megkérdezést alkalmaztak. A kérdőívet a falu lakói töltötték ki, 50 fő. A kvantitatív kutatás során gyűjtött információk feldolgozása kvantitatív módszerrel történt. Az adatok elemzése elsősorban megoszlási viszonyszámok és keresztáblák használatával valósult meg.

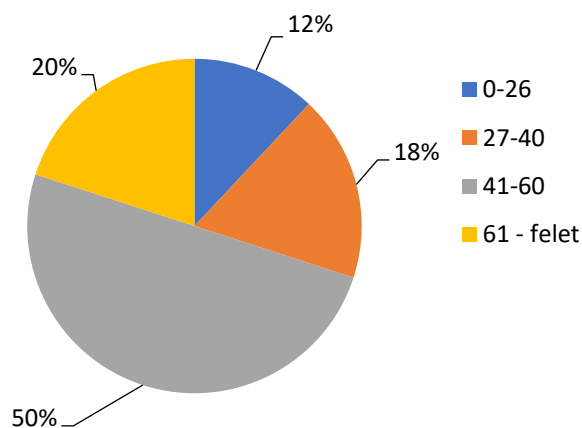
A kérdőív kitöltők 44 % -a volt férfi és 56%-a volt nő.

4. ábra – Nem szerinti megoszlás

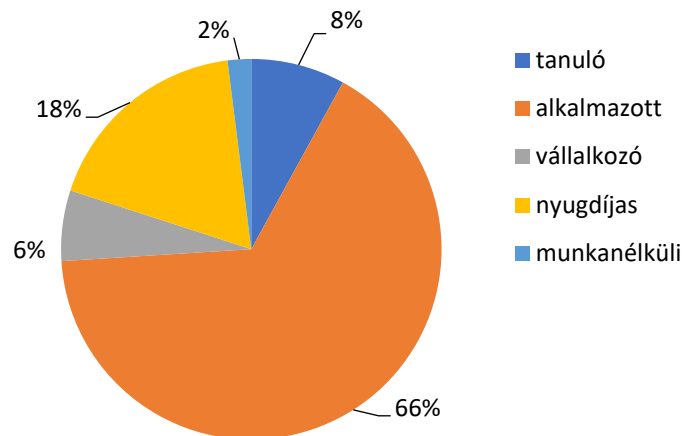
A kitöltők fele 41 és 60 év közötti lakos volt, ötöde pedig 61 év feletti, ami megegyezik a falu korszervezetével. 40 év alatti csak a kitöltők harmada volt.

5. ábra – Korosztály szerinti megoszlás

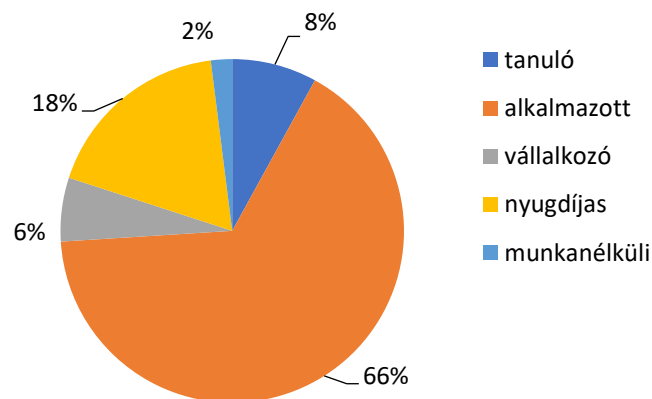
A mintából jól kitűnik, hogy az aktív korosztály részaránya elérte az 68%-ot, ami jó a kutatás szempontjából. A végzettség szerinti megoszlás esetében, a mintába belekerült három 14 év alatti lakos is. Ez azért volt indokolt, mivel az bázis kutatás esetében is volt 14 évesnél fiatalabb megkérdezett. Az érettségizettek és szakmunkás vizsgával rendelkezők aránya meghaladja a 60%-ot.

6. ábra – Kitöltők iskolai végzettség szerinti megoszlása

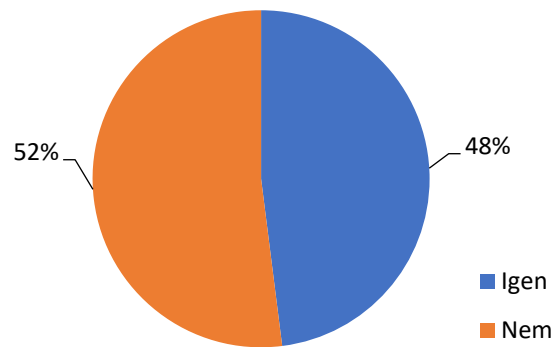
A megkérdezettek több mint 66%-a alkalmazotti státuszban van, és mindössze egy megkérdezett volt munkanélküli. Ez nagyon jó arány a falu szempontjából, mivel így van kereset, van pénz az emberek zsebében.

7. ábra – Kitöltők munkaügyi éltelhelyzete szerinti megoszlása

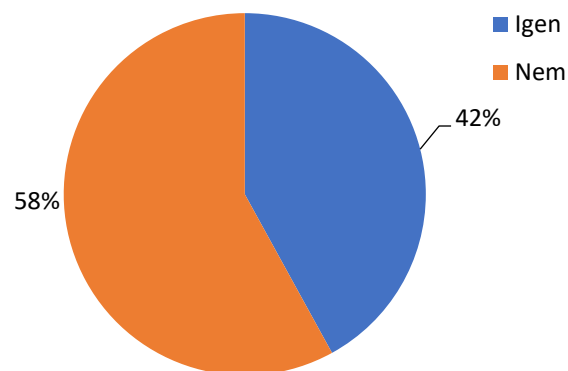
Az első három kérdés a programban való részvételre vonatkozott. Aki részt vett vagy a „Házunk tája”, vagy a „Mezőgazdaság élénkítő” programban az részt vett a gazdaságfejlesztési programban. Erre vonatkozott az első feleletválasztós kérdés, miszerint „Vett már igénybe Rigac személyi kölcsönt?”. A megkérdezettek kicsivel több mint a fele, 52% nem vett részt egyik programban sem.

8. ábra - Vett már igénybe Rigac személyi kölcsönt?

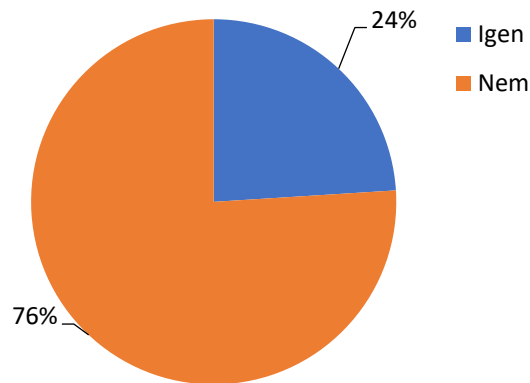

A két program közül legsikeresebbnek a Házunk tája program mondható a két diagram elemzése kapcsán. A megkérdezettek 42 % vett részt a programban, míg a Mezőgazdaság élénkítő programban csupán 24%-a a megkérdezetteknek.

9. ábra - Részt vett a "Házunk tája" lakásfelújító programban?

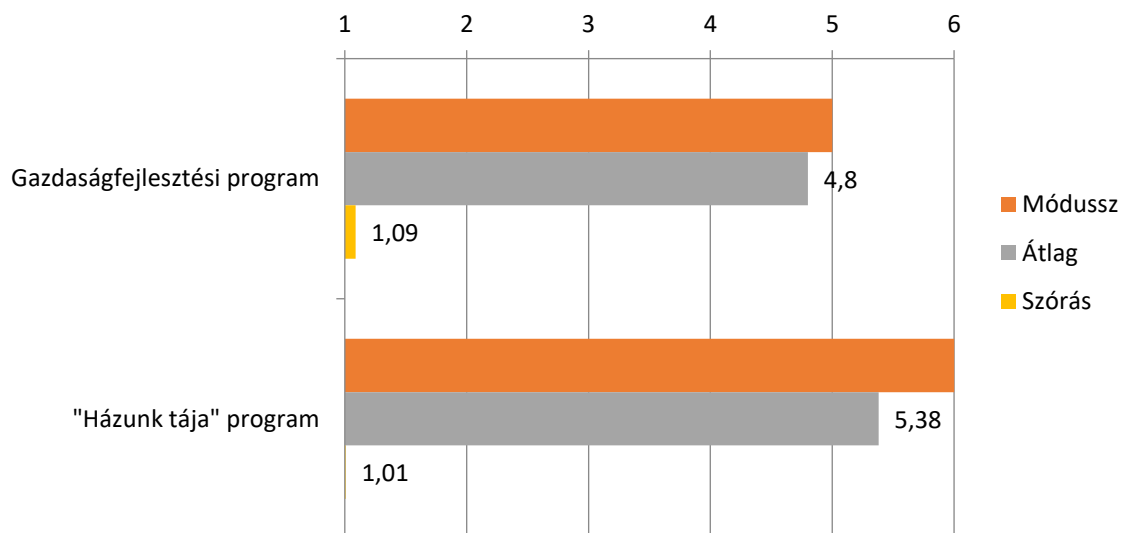

10. ábra - Részt vett a Mezőgazdaság élénkítő programban?

A Házunk tája programot nagyon pozitívan ítélték meg a megkérdezettek. A komplex gazdaságfejlesztési programot, melynek része a Házunk tája program nem ítélték olyannyira pozitívnak. Ez arra ad következtetést, hogy a gazdaságfejlesztési program más elemeivel nem annyira elégedettek, vagy nem tartják annyira „sikeresnek”, mint a Házunk tája programot.

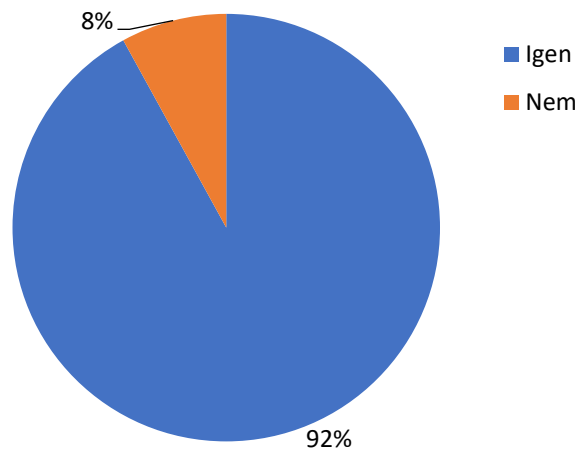
11. ábra – Kérem értékelje ez egyes programokat 1-től 6-ig terjedő skálán!

A közösség lakosai egyértelműen úgy ítélik meg, hogy a Rigac segítséget jelent a falu lakosainak. A keresztösszefüggésből kiderült, hogy összesen hárman voltak olyanok, akik részt vettek, valamelyik programban, mégis úgy gondolják, hogy nem jelentett segítséget ez a falu lakosainak. Ez nagyon jó arányt jelent.

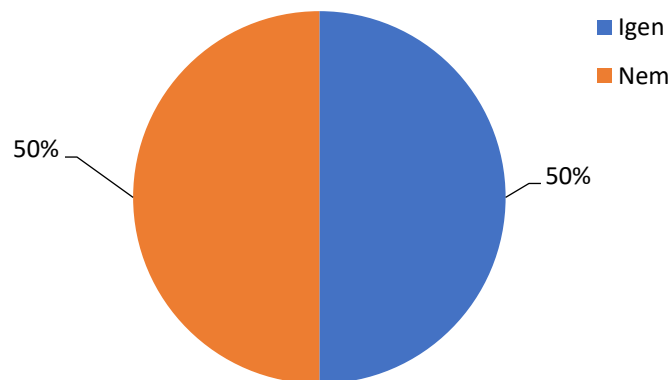

12. ábra - Segítséget jelent a Rigac a falu lakosainak?

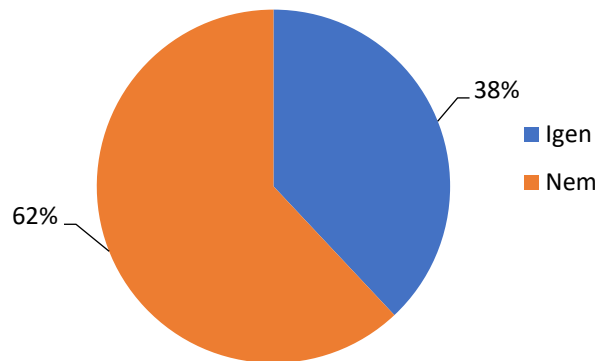
Az egyetlen kérdés, amely 50-50% megoszlást mutat. Amennyiben a három tanulótól ismételtelen eltekintünk, akkor többen vannak azok, akik Rigacért már dolgoztak, mint akik nem.

13. ábra - Dolgozott már Rigac-ért?

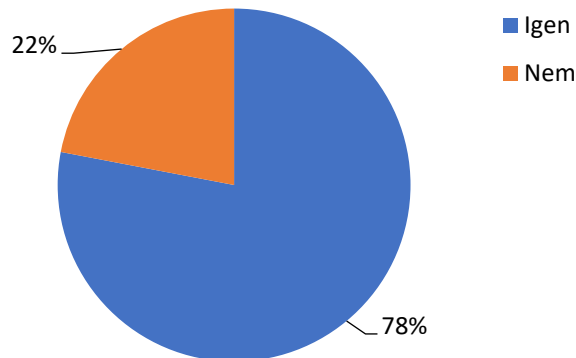
A Rigacot a falu lakosai egymás között is használják. Ez nagyon jó dolog. Ezzel jelezve azt is, hogy pénz helyettesítő eszköznek tartják a Rigacot. 62%-os arány jelzi, hogy forog a Rigac a faluban, a gazdaságban.

14. ábra - Fogad el Rigacot a falu lakosaitól?

A 78%-os érték jelzi, hogy a Rigacot elfogadták, maguknak érzik az emberek. A korábbi kutatásban volt olyan válasz is, hogy az Önkormányzaté, de ez most nem hangzott el a megkérdezések során.

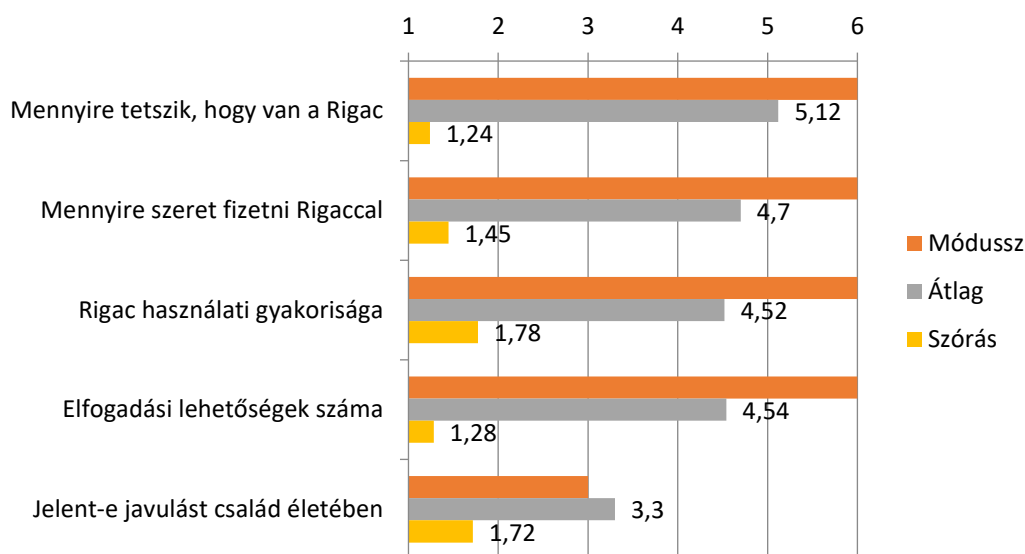
15. ábra - Magáénak érzi a Rigacot?

Nagyon tetszik a lakosoknak, hogy van helyi pénzük a Rigac. Ezen kérdés esetében nyilatkoztak a legeggyöntetűbben a megkérdezettek (szórás 1,24)

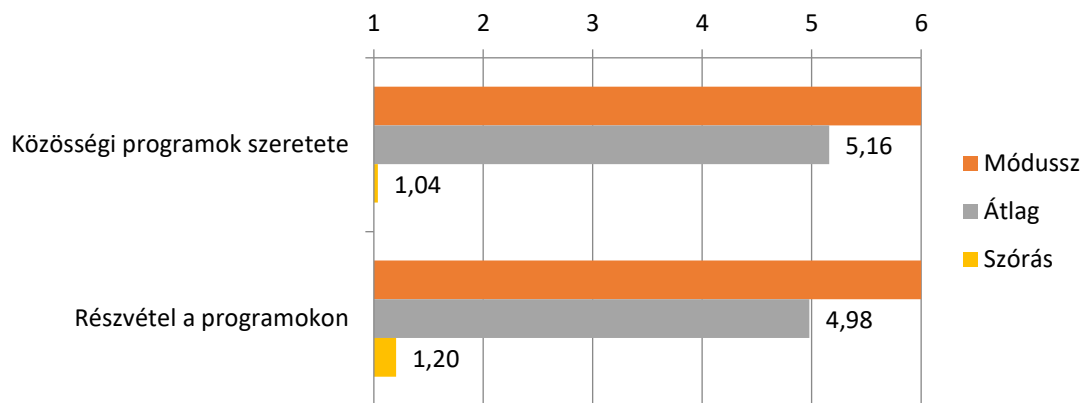
Meglepő eredmény, hogy a Jelent-e javulást a család életében kérdésre leggyakrabban a 3-as pontot adták, ami azt jelent, hogy inkább nem jelent javulást, mint jelent. Viszont a szórás itt magasabb már, jelezve azt, hogy megoszlanak a vélemények ezzel kapcsolatban.

16. ábra – Kérem értékelje az alábbi állításokat 1-től 6-ig

A megkérdezettek nagyon szeretik, hogy vannak közösségi programok. a falu naptárát elnézve, igen gazdag a kínálat. Nem csak szeretik, hogy vannak programok, de aktívan részt is vesznek ezeken.

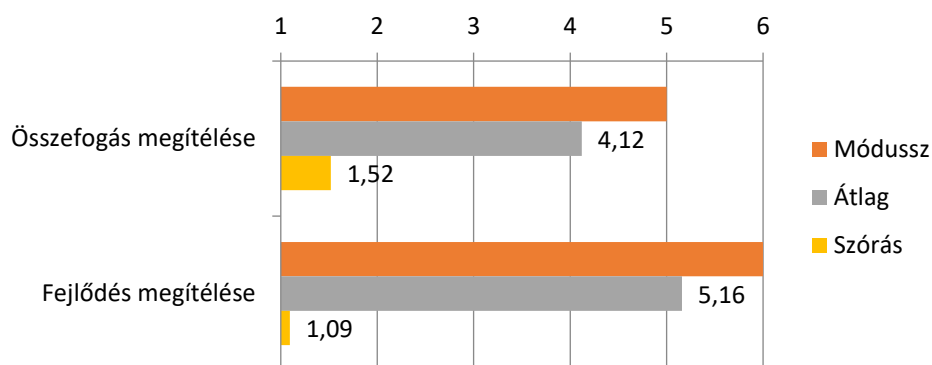
17. ábra – Kérem értékelje a közösségi programokat 1-től 6-ig

A lakosok számíthatnak a másokra, annak ellenére, hogy ez nem feltétlen a szomszéd, mert sok esetben nincs szomszédja a megkérdezettnek. De az összefogás megítélése kapta a legalacsonyabb pontot.

A falut fejlődőnek tartják, annak ellenére, hogy meg-meg említették, hogy a lakosok fogyása miatt nem tudják mi lesz.

18. ábra – Kérem értékelje az alábbi szempontokat 1-től 6-ig

Az adatok keresztértékelése alapján több összefüggést is azonosítható:

- Ha valaki részt vett valamelyik programban, akkor az pozitívabban ítélte meg a Magunk kenyere gazdaságfejlesztési programot.
- A két megkérdezett program közül a Házunk tája programban vettek többen részt, mint a Mezőgazdasági élénkítő programban és nagyon pozitívan ítélték meg azt. Ennek ellenére, a Magunk kenyere programot azon megkérdezettek ítélték a legpozitívabbra (5,33) akik részt vettek Mezőgazdaság élénkítő programban.
- Azok, akik úgy ítélték meg, hogy a Rigac segítséget jelent a falu lakosainak, azok pozitívabb attitűddel rendelkeznek a Magunk kenyere tekintetében. Markáns a különbség abban, hogy akiknek a Rigac segítséget jelet az a családja életében is javulást tapasztalt, míg ez pont fordítva van azoknál, akik szerint nem jelent segítséget a falu lakosainak.
- Akiknek segítséget jelent a Rigac a faluban (92%), azok szeretnek fizetni a Rigaccal, gyakran használják a Rigacot és elégedettek is az elfogadóhelyek számával.
- Akik már dolgoztak Rigacért azok úgy ítélik meg, hogy jelentett javulást a család életében a Rigac bevezetése. A két érték között igen nagy a különbség, ami csak erősíti a Rigac szerepét a gazdaságfejlesztő programban és a közösség életében is.
- Akik Rigacért dolgoznak azok pozitívabban ítélik meg a közösségi programokat, a falu fejlődését és gyakrabban vesznek részt programokon, mint azok, akik még nem dolgoztak Rigacért.
- Aki magáénak érzi a Rigacot az a lentebbi négy kérdés tekintetében pozitívabb attitűddel rendelkezik a közösség megítélésében. Szeretik a közösségi rendezvényeket, részt is vesznek azokon, valamint Alsómocsolád fejlődésének megítélésében is pozitívabban.

- Akik fogadnak el Rigacot a falu lakosaitól, vagyis árut szolgáltatást vesznek vagy adnak egymás között, azok pozitívabban ítélik meg a közösségi programokat. Viszont ez az „üzletelés” egymást közt nem jelenti, hogy számíthatnak a szomszédjára, vagy egymásra. Továbbá akik nem fogadnak el Rigacot, azok pozitívabban látják a falu fejlődését.
- Akik fogadnak el Rigacot a falu lakosaitól, azok úgy gondolják, hogy javult a család jóléte a bevezetés óta.

A falu lakosai egyértelműen úgy érzik, hogy a Rigac segítséget jelent a falunak. A családok életében változás van, minőségi javulást érzékelnek a falu lakói.

A Rigacot magukénak érzik a falu lakosok, bizonyítva ezt, hogy használják, fizetnek vele, kereskednek vele egymás között. A Rigac a falu részévé vált.

Alsómocsolád fejlődik, sok a közösségi programjuk, amin a közösség lakói részt is vesznek, továbbá a közösség megtalálja a közös hangot, amivel az életminőségük emelkedik, amit ha pénzben nem is lehet kifejezni de Rigacban igen.

A Rigac elsődlegesen a gazdaságfejlesztő programok eszköze, amely közvetve, közvetlenül kifejti hatását a falura, a közösségre.

A kutatási eredmények alapján megállapítható, hogy a Rigac jó döntés volt a falu életében.

A kitűzött cél, hogy egy eszköz legyen a gazdaságfejlesztési programban, amely biztosítja, hogy pénz helyettesítő forogjon a falu lakosai között és ennek köszönhetően biztosítva legyen az önellátás és önfenntartás a faluban.

4 A Rigac térségi bevezetését támogató és gátló tényezők

4.1 Támogató tényezők, hajtóerők

4.1.1 Külső marketing

A magyarországi helyi pénzek marketingje jellemzően a bevezetéskor kap, kapott hangsúlyt. Ekkor készülnek el azok a tájékoztató anyagok, kiadványok, online megjelenések, PR cikkek, amelyek segítik, hogy a hír mindenkihez eljusson. Fontos az is, hogy a helyi pénzek jellemzően rendelkeznek jól működő, folyamatosan karbantartott honlappal, ahol az alapinformációkon túl az elfogadóhelyek aktuális listája és az alkalmazott kedvezmények mértéke megtalálható.

A helyi pénzek kibocsátói, működtetői természetesen tudják, hogy az érdeklődés fenntartása érdekében a marketingre folyamatosan figyelni kell, meg kell ragadni minden alkalmat a népszerűsítésre, ugyanakkor azt is megtudtuk az interjú alanyainktól, hogy viszonylag keveset tudnak erre költeni.

A helyi pénz a sajtó, pl. a megyei napilapok számára mindig jó téma. Egy-egy cikk megjelenése mindig segíti a helyi valuta terjedését. Ezen kívül a napi használatban a kibocsátó helyek irodáiban, a turisztikai információs irodákban fontos, hogy nyomtatott anyaghoz is hozzáférhessenek az érdeklődők.

A grafikai megjelenés szintén nagyon fontos, szóltunk már arról, hogy a magyar helyi pénzek szépek. Fontos, hogy a marketing anyagok is igazodjanak ehhez a megjelenéshez, a marketing anyagok arculata figyelemfelkeltő kell, hogy legyen. Lényeges reklámhordozó például az elfogadóhely matrica, célszerű feltűnőre tervezni.

A közös megjelenés is komoly marketing értéket hordoz. A helyi pénz bevezetésének szakaszában a csatlakozó elfogadóhelyeket fel kell kutatni, esetenként talán meg is kell győzni. Ám, ha a régió vállalkozásai látják, hogy a helyi pénz betölti a remélt gazdaság- és forgalomélénkítő funkciójukat, maguk jelentkeznek majd, hogy a közös megjelenés, a „klubba” tartozás előnyeiből részesüljenek, és ehhez hozzáteszik a saját részüket.

Általánosságban a jó marketing fontos annak érdekében, hogy a helyi pénzt megismerje a közösség, legyenek csatlakozó elfogadó helyek - tehát segíti, hogy az alapvető célját, a helyi gazdaság erősítését elérhesse. Nem elég annyi, hogy a jó cél érdekében szeretnék végezni a tevékenységet, ezt is „el kell adni”. Valahol ott van az üzleti és a nonprofit szféra határán, hiszen a sikeresség nem pusztán profitorientált cél, sokkal inkább eszköz a magasabb rendű célok elérésére.

4.1.2 Település- és térségmarketing

A települési és térség marketing két területen is értelmezhető:

- bevezetéshez és a helyi pénzhez kapcsolódó hírek,
- a helyi pénz címleteinek felülete.

A település/térségmarketinget jelentősen segíti, hogy a helyi pénzek címletein a helyi történelmi nagyságok, jelentős műemlékek kapnak helyet. Alsómocsolád esetében már a név kiválasztását is a közösségre bízta, így lett a névadó Rigac Jancsi, a helyben sokszor forgolódo betyár. A Rigac előlapja egységes, minden címleten ugyanaz az alsómocsoládi látkép van, más-más árnyalattal, a hátoldalon pedig a település fontos épületei szerepelnek: az Interaktív Tárház, az Őszi Fény Idősek otthona, a Vendégház és Konferencia Központ, a Faluház és a Szent András Templom.

4.1.3 Szimpátia elfogadóhely, mint marketing érték

A kibocsátó szervezetek határozzák meg, hogy kivel kötnek szerződést, mely vállalkozás lehet a helyi pénz elfogadóhelye. Ezt jellemzően adott földrajzi egységen belül történik, és ehhez tartják is magukat a kibocsátók. Kivéve talán a Soproni Kékfrank utalvány esetében, ahol a személyes kapcsolatok, referenciák alapján az ország több pontján, sőt külföldön is találunk szimpátia elfogadó helyeket.

4.1.4 Kedvezmények

A helyi pénz hazai bevezetésénél fontos érv a használhatóság mellett, hogy aki helyi pénzben fizet, többet kap a pénzéért. Sopronban elmondták, hogy aki csatlakozik a programhoz elfogadóhelyként, azt valamilyen kedvezményt fel kell, hogy ajánljon. A kedvezmények mértéke nem meghatározott, ám a tapasztalatok alapján jellemzően 5-10% az a mérték, amely már jelent valamit a felhasználó lakosságnak. Ettől persze sok eltérés is van, a Balatoni Koronát elfogadó ABC-k pl. egységesen 1% kedvezményt nyújtanak, Sopronban akár 20% kedvezményt is kaphatunk egy tisztítóban, de arra is van példa, hogy a kedvezmény mértéke a fogyasztásunk nagyságától függ.

4.1.5 Tudatformálás, edukáció - belső marketing

A kockázatok között már említett lelki gátak leküzdésének eszköze lehet az a tudatformáló tevékenység, amely a helyi közösséget bevonja a tervezésbe. Így egyrészt látszik, hogy milyen fogadtatásra számíthat a helyi pénz. Másrészt ötleteket adhat, ha külső szemmel is ránéz valaki a tervekre. Ezen kívül fontos lenne, hogy a tájékoztatás a helyi pénzek kapcsán kiterjen arra is, hogy a térség, település lakossága körében tudatosítsa, hogy miért került bevezetésre, milyen előnyei lehetnek, hogyan kezelhet egy sor dolgot a helyi gazdaság fejlesztéstől - egyes világméretű problémákig, szóval tudatosítsa, hogy miért jó a rövid távú, kisebb-nagyobb kedvezményeket adó felhasználás mellett.

4.1.6 Használhatóság

A helyi pénzt akkor használják szívesen és gyakran – a már meggyőzött emberek, vállalkozások – ha a használat nem okoz különösebb nehézséget, kényelmetlenséget. Az Ithaca Hour kitalálójának listájában láthattuk, hogy nem lehet nehézkes az alternatív pénz használata. Akkor működik jól, ha ugyanúgy lehet fizetni vele akár a kiskereskedelemben, akár kereskedők, termelők egymás közötti tranzakcióiban, mint az adott ország törvényes fizetőeszközével.

Mindezek mellett azt láttuk, hogy a példamutatás, az elkötelezett vezetők, a hitelesség és a felépített, vonzó partnerlista a legfontosabb marketing értékei a helyi pénz kezdeményezéseknek.

4.2 Gátló tényezők

4.2.1 Adminisztratív kockázat

Magyarországon a törvényi szabályozás értelmében minden készpénz helyettesítő utalványnak 100%-ban megvan a forint fedezete, tehát teljesen biztonságos a felhasználók számára. A visszaváltásnak minden magyarországi helyi pénz esetében vannak költségei, ezek néha elenyészők, de lehet magasabb is.

A kibocsátónak is lehet kockázata, amely a szokásos üzleti kockázat, hiszen a bevezetés előtt sok energiába kerül a tervezés, a kibocsátáshoz pénz kell, a 100%-os fedezet és a minimum 10 millió Ft-os előírás is visszatartó erő lehet. De a felhasználók - vásárlók, cégek számára nincs igazán adminisztratív kockázata a helyi pénznek.

4.2.2 Működési kockázat

Adminisztratív, pénzügyi kockázata tehát minimális, de a működtetésben a feldolgozott irodalom alapján körvonalazódtak azok a kockázatok, amelyek – szélsőséges esetben – akár az adott helyi pénz megszűnéséhez is vezethetnek:

- Nincs elég elfogadóhely és
- Nincs elég vásárló akkor a helyi pénz létjogosultsága kérdőjeleződik meg.

Ez a két dolog persze szorosan összefügg, egymást erősíthetik, de gyengíthetik is. Olyan ez, mint az ördögi kör.

Az a célunk, hogy jól működő helyi pénz rendszerünk legyen, de a kereskedők akkor csatlakoznak, ha garantált a sok vásárló, a vásárlók meg akkor foglalkoznak egyáltalán a helyi pénzzel, ha van elég elfogadóhely, és ez az elfogadóhely paletta minél színesebb, minél szélesebb körű és könnyen elérhető.

A helyi pénzek működőképességét tehát alapvetően annak a körnek a nagysága befolyásolja, amelyben elfogadják. Ez véleményünk szerint – a jogszabályi megfelelésen túl – optimalizálható a közösség bevonásával, már a tervezéskor megnyilvánuló tudatos, jól előkészített és következetesen végig vitt marketinggel, és annak a körnek az elköteleződésével, akik az egész gondolatkört valósággá formálják.

4.2.3 „Láthatatlan” kockázat

Láthatatlan lelki gát működik a vásárlókban, mert a használhatósága, kedvezményei, lokalitása miatt sokkal komolyabb szerepet is betölthetnének a helyi pénzek a közösségeikben. De valahogy az emberek tartanak tőle, bonyolultnak látják a használatát. E kockázat kezelésének eszköze lehet a tudatformálás, nevelés. A lelki gáthoz tartozik még a félelem, vagy kétkedés, hogy az emberek általában nem hiszik el, hogy vannak olyanok, akik önszántukból, meggyőződésből energiát, pénzt fektetnek egy kezdeményezésbe, ami hosszabb távon, közvetve vagy közvetlenül a közjót hivatott szolgálni. Nincs meg ez a fajta bizalom a társadalomban.

5 Szükséges feltételek

5.1 Jogszabályi és pénzügyi feltételek

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. tv. valamint az egyes fizetési szolgáltatókról szóló 2013. évi CCXXXV. tv. alapján:

- A kiegészítő pénzügyi szolgáltatást be kell jelenteni a Magyar Nemzeti Bank (MNB) részére
- Megfelelő társasági forma alkalmazása: "Utalvány-kibocsátó részvénytársaságként, korlátolt felelősségű társaságként vagy szövetkezetként működhet." /20. § (2)/
- A kibocsátásra kerülő forgatható utalványok értékének megfelelő (min. 10 millió Ft) összegű pénzeszközök elhelyezése letéti számlán, vagy állampapírban
- Biztosítani kell a forgatható utalványok névértéken történő visszaváltását: "Az utalvány-kibocsátó az utalványbirtokos kérésére ... a forgatható utalványon szereplő címletértékkel megegyező névértékű hazai törvényes fizetőeszközre bármikor visszaváltja." /69. § (1)/
- A pénzforgalmi szolgáltatásért felszámolhatók bizonyos költségek: "Az utalvány-kibocsátó a forgatható utalvány visszaváltásáért díjat, jutalékot vagy költséget számíthat fel." /69. § (2)/
- Nyilvánosság és transzparencia biztosítása (Általános Üzleti Feltételek - ÁÜF, elfogadóhelyek listája)
- A forgatható utalványon megfelelő (kötelező) alaki és tartalmi kellékek alkalmazása (névérték, kibocsátó szervezet neve, biztonsági elemek, ha releváns, akkor lejáratidő)

5.2 Gazdasági feltételek

- A kibocsátáshoz rendelkezésre kell, hogy álljon a kezdőtőke, amely részben a kibocsátott utalványok mennyiségének megfelelő forintösszeg, amely zárolásra kerül a számlán (min. 10 millió Ft) és a működtetés kezdőköltségei (kibocsátó, működtető szervezet fenntartása, jogász költségei stb.)
- A helyi pénz képes legyen hozzájárulni a helyi gazdasági folyamatok erősítéséhez, a fenntarthatóság növeléséhez és a helyi közösségek életminőségének javításához
- Megfelelő számú elfogadóhely csatlakozzon a programhoz (minél több és szélesebb körű, annál jobban működik a rendszer)

- El kell érni, hogy az emberek minél többen és minél több alkalommal használják a forgatható utalványt (forgási sebesség növelése)
- Méltányolható kedvezményeket biztosító (promóciós) rendszer kerüljön kidolgozásra és bevezetésre
- Hosszabb távon szükséges lehet a hitelezési és projektfinanszírozási feltételek kialakítása
- Megfelelő infrastruktúra kiépítése (pl.: beváltóhelyek). Meg kell könnyíteni a forgatható utalványhoz történő hozzájutást és annak kezelését

5.3 Társadalmi, közösségi feltételek

- A helyi társadalmi közösség és a helyi gazdaság szereplőinek összefogása és együttműködése
- Az oktatás, a szemlélet- és a tudatformálás elősegítése
- Legyenek elkötelezett és tapasztalt szakemberek, segítők, önkéntesek, akik a kezdeményezés mellé állnak
- Az utalványbirtokosok és az elfogadóhelyek részéről egyaránt meg kell teremteni az általános közbizalmat a fizetőeszköz és a program iránt
- A kezdeményezés járuljon hozzá a helyi közösségek fejlesztéséhez, az identitás erősítéséhez
- A program segítse elő a hálózatosodást és az együttműködési háló erősítését
- Valósuljon meg a programban résztvevők (pl.: civil szervezetek, szövetkezeti tagság) szolidaritás alapú támogatása
- Legyen a helyi pénz a helyi közösség szimbóluma, külalakja, motívumai tükrözzék a helyiek identitását
- Megfelelő társadalmi és politikai kapcsolatrendszer épüljön ki! (Az önkormányzat szerepvállalása nem feltétel, de aktív közreműködése sokat segíthet.)
- Nyílt, átlátható és ellenőrizhető működés a hitelesség, a bizalom és az elfogadás érdekében
- A felhasználók és befogadók elégedettség mérése eredményezzen folyamatos visszacsatolást, a tapasztalatok kerüljenek beépítésre a rendszer működésébe

5.4 PR- és marketing feltételek

- Marketing terv készítése
- Megfelelő médiakapcsolatok kiépítése, a helyi sajtó megnyerése, saját megjelenési felületek kialakítása (honlap, facebook... stb.)
- Piackutatás végrehajtásával a bevezetés előtt meg kell ismerni és ki kell elemezni a helyi közösségek és a helyi gazdaság szereplőinek véleményét
- Az elfogadóhelyek marketing eszközein (kiadványok, prospektusok, egyéb promóciós eszközök... stb.) is jelenjen meg a helyi pénz
- A települést és a térséget népszerűsítő marketing elemek között is szerepeltetni kell a forgatható utalványt, valamint a kapcsolódó programot és annak filozófiáját

6 Mellékletek

1. Melléklet Ábrák és táblázatok jegyzéke

Ábrák jegyzéke

1. ábra – Soproni Kékfrank címletei	16
2. ábra – Balatoni Korona címletei	17
3. ábra – Rigac két címlete	26
4. ábra – Nem szerinti megoszlás.....	29
5. ábra – Korosztály szerinti megoszlás.....	29
6. ábra – Kitöltők iskolai végzettség szerinti megoszlása.....	30
7. ábra – Kitöltők munkaügyi éltelhelyzete szerinti megoszlása	30
8. ábra - Vett már igénybe Rigac személyi kölcsönt?.....	31
9. ábra - Részt vett a "Házunk tája" lakásfelújító programban?	31
10. ábra - Részt vett a Mezőgazdaság élénkítő programban?	32
11. ábra – Kérem értékelje ez egyes programokat 1-től 6-ig terjedő skálán!	32
12. ábra - Segítségét jelent a Rigac a falu lakosainak?.....	33
13. ábra - Dolgozott már Rigac-ért?	33
14. ábra - Fogad el Rigacot a falu lakosaitól?.....	34
15. ábra - Magának érzi a Rigacot?	34
16. ábra – Kérem értékelje az alábbi állításokat 1-től 6-ig.....	35
17. ábra – Kérem értékelje a közösségi programokat 1-től 6-ig.....	35
18. ábra – Kérem értékelje az alábbi szempontokat 1-től 6-ig	36

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat- Helyi pénzek összehasonlítása.....	23
2. táblázat Irodalomjegyzék	45

2. Melléklet – Irodalomjegyzék

2. táblázat Irodalomjegyzék

#	Dokumentum
1	Forgatható utalvánnyal (Rigac)kapcsolatos tevékenységével összefüggő panaszkezelési szabályzata, Mocsoládi Cognitív Mentor Közhasznú Nonprofit Kft f, 2016
2	Általános Üzleti Feltételek, Mocsoládi Cognitív Mentor Közhasznú Nonprofit Kft , 2016

#	Dokumentum
3	Helyi pénzek helyzete Magyarországon és lehetséges szerepük a szociális gazdaságban, TÁMOP 2.4.3.E – 13/1 Kooperáció, 2016
4	Gazdaságösztönzési Útmutató (ajánlások a helyi önkormányzatok számára a tudatos helyi gazdaságfejlesztéshez), KÖFOP-2.3.3-VEKOP-16-2016-00001 azonosító jelű "Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program" című kiemelt projekt kapcsán, Készítette: HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. és Collective-Intelligence Kft. konzorcium, 2018
5	A helyi pénz bevezetésének főbb tapasztalatai Magyarországon, Juhász Zita, Varga Imre, Vezetéstudomány / Budapest Management Review, 2018
6	Makropénzügyek, Dr. Bethlendi András, előadás, 2018
7	Mi lesz veled, helyi pénz? Dr. Juhász Zita adjunktus / ELTE Savaria Egyetemi Központ, 2019
8	Helyi kötődésű alternatív fizetőeszközök - Új lehetőségek a lokális pénzügyi szolgáltatások bővítésében, Lakócai Csaba, Gál Zoltán, Kovács Sándor Zsolt, Fókusz, 2018
9	Alsómocsolád – Rigac, Társadalmi hatásvizsgálat, Váradi Katalin, 2017
10	Riga, Balogh Anikó, előadás, 2016